

İTALYA'DA ESKİ ESERLERİN VE GÜZEL SANATLARIN KORUNMASI

Türkçeye çeviren: MÜNİF SERAV
Vakıflar Umum Müdürlüğü İdare Meclisi Azası

20 Haziran 1909 tarihinde neşredilen 364 sayılı kanunla İtalya'da eski eserlerin ve güzel sanatların korunması, idaresi ve tamiri teminat altına alınmıştır. Tarihî, arkeolojik, paletnolojik, paleontolojik ve artistik kıymeti haiz olan gayr-i menkûl eserler bu kanun hükümlerine göre restore ve tamir edilmektedir.

Ancak sanatkârları hayatta olan binalarla diğer sanat eserleri ve yapıları elli seneyi geçmeyen eserler ayrı hükümlere tâbidir.

Menkûl eserler arasında *kodlar*, eski el yazıları, matbaacılığın ilk devrelerinde basılmış olan kitaplar, sair matbualar, kıymetli ve nadir mahkûkelerle eski para olarak kıymet taşıyan şeyler de dahildir. Bu eserler ve eşya devlete ait oldukları takdirde başkasına devredilemez ve satılamaz.

Şehir ve nahiyelere, mülkî, askerî, ruhbanî ve emsali müesseselerle, kanunen tanınmış olan, diğer manevî şahsiyetlere ait tarihî eserler ve kıymetli eşya da başkasına devir ve ferağ edilemezler. Fakat Maarif Vekili, yukarıda zikri geçen eserlerle eşyanın devlet veya diğer manevî şahsiyetler lehine devir, ferağ ve intikaline ruhsat verebilir. Yeter ki muhafaza altında buldukları müddetçe bir zarar meydana gelmemiş ve umumun faydalanması imkânı azalmamış olsun.

Medenî Kanununun 408. maddesinde derpiş edilen gayr-i menkûllerle aynı kanununun 414. maddesine göre bu kabilden addedilenler, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Meclisi'nin müsbet mütalâası üzerine vekilin emir ve müsaadesiyle hususî şahıslara da ferağ ve intikal ettirilebilir.

Hükûmet yukardaki iki bentte teemmül edilen ahvalde tercih hakkını kullanabilir. Belediye reisleri, mülhakat muraahas hey'etleri, fabrika meclisleri, köy papasları, kilise başpapasları ve alêumum bütün moral birliklerin müdürleri bu husustaki kanunun tesbit ettiği eşkâl dairesinde, kendi birliklerine teallük eden eşyanın tasdikli bir cetvelini hazırlayıp Maarif Vekâletine vereceklerdir.

Maarif Vekili, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Meclisi'nin mütalâasını aldıktan sonra, yukarda bahsi geçen âsâr ve eşyaya her hangi bir zarar gelmemek üzere, icap eden tedbirleri almakla beraber bu eserlerin icap ettiği takdirde âmme müesseseleri nezdinde muhafaza altına alınmalarını da temin eder. Müstacel ahvalde vekil, Yüksek Meclis'in fikir ve mütalâasını dahi almadan bu eserlerin muhafazası için lüzumlu göreceği tedbirleri alabilir. Bu durumda ilgililer isterlerse Yüksek Meclise müracaat edebilirler.

Vekil Yüksek Meclis'teki mütehasıs komisyonun fikrini aldıktan sonra bahis mevzuu olan âsâr ve eşyanın lüzumlu tamiratını yaptırmak ve onları tahrip olmaktan korumak maksadiyle uygun göreceği tedbirleri alır. Her müessese kendisine aidiyetini iddia ettiği âsârı bizzat muhafaza edecek kudrette bulunduğu takdirde muhafazalarına müteallik masraflar kendisine ait olacaktır.

Hükûmetin hususî bir nizamnâmeyle tesbit edeceği eşkâl dairesinde, üzerinde büyük bir hassasiyetle tevakkuf ettiğini bildireceği eski eser veya güzel sanatlardan birinin sahibi veya basit olarak tasarruf vesikasına istinaden bu eserlere el koyan kimse,

Maarif Vekâletine haber vermeden bu eserler üzerindeki tasarruf hakkını başkasına intikal ettiremez ve bu hakkından vazgeçemez. Hükûmet, bu husustaki kanunun çerçevesi dahilinde tesbit edilecek fiatla bu eski eserleri almak hakkına maliktir. Hükûmet bu hakkı ihbarın yapıldığı tarihten itibaren iki ay içinde kullanmak mecburiyetindedir. Ancak muhtelif eserlerin aynı zamanda teklif edilmiş bulunması ve hükûmetin bunları alabilecek malî kudrette bulunmaması halinde bu müddet dört aya kadar uzatılabilir. Bu eşya menkûl olsun, gayr-ı menkûl olsun tahrip olmak tehlikesine maruz bulunur ve sahibi Maarif Vekâleti tarafından kendisine verilen mühlet zarfında lüzumlu tamirât ve islâhata girişmezse bu eşya kamulaştırılır.

Bu kamulaştırma hakkı, İtalya'da devletten başka belediye ve komünlerle hükmi şahsiyetleri olan ve bu eserleri kültür bakımından ve umumun istifadesine arzetmek gayesiyle muhafaza etmeyi deruhte eden müesseselere de verilmiştir.

Memleket dışına çıkarılacağı ihbar edilen ve yukarıda yazılı sebepler dolayısıyla dört aya temdit edilebilen eseri, hükûmet iki ay içinde satın alabilecektir. Eser veya eserler bu müddet içinde hükûmetin muhafazası altında bulunacak ve bu eserlerin değerini bizzat ihracatçı takdir edecektir. Ancak eserlerde ihracın tecviz edilmeyeceği evsaf bulunur ve hükûmet bu eserleri almak tasavvurunda bulunduğunu bildirirse, ihracatçının teklifi kabul edilmeyerek kıymetin takdiri ihracatçının muvafakatiyle bir bilirkişi hey'etine havale edilir. Bilirkişinin koyduğu kıymet taraflarca kabul edilmez veya ihracatçı kıymet takdirinin bilirkişiye havalesine veyahut eserlerin her hangi bir suretle hükûmetçe iktisabına muvafakat etmezse, memleket dışına çıkarılmamak ve bu husustaki kanun ve nizamname hükümleri dairesinde muhafaza edilmek kayıt ve şartıyla, sahibine iade edilir.

Bilirkişiyi teşkil eden kimseler yarı yarıya Maarif Vekâleti ve ihracatçı

tarafından seçilir. Reylerde müsavaat vuku halinde iki tarafın muvafakatiyle tayin edilecek olan hakem karar verir. İki taraf hakem seçiminde anlaşamadığı takdirde hakemi Temyiz Mahkemesi Reisi seçer.

İtalyan Gümrük kanunlarında bulunan hükümler dışında, yukarıda bildirilen eserlerden birinin ihracı, bu kanunlara bağlı cetvel mucibince, eserlerin kıymeti üzerine konulabilen müterakki bir vergiye tâbidir.

Müterakki vergiye esas teşkil edecek olan kıymet, ihracat bürosunun tetkik ve kontrolünden geçen ihracatçı beyannâmesine göre tesbit edilir. İhtilâf zuhuru halinde kıymet, yukarıda bildirildiği veçhile tayin edilen bir hey'et tarafından takdir olunur. Bilirkişinin bu husustaki kararı kat'i olup hükûmet için olduğu kadar, ihracatçı için de tâbi olunmasını icap ettirir.

Dış memleketlerden idhal edildikleri, nizamname hükümleri dairesinde tanzim edilmiş olması iktiza eden, sertifikayla sabit olan eserlerden ihraç resmi alınmaz.

Yukarıda yazıldığı gibi şehir ve nahiyelere, mülkî, askerî ve ruhbanî gibi müesseselerle kanunen tanınmış olan manevî şahsiyetlere ait tarihî eserler ve kıymetli eşya Maarif Vekâletinin müsaadesi olmadıkça tahrik, tâdil, restore ve tahrip edilemez.

Bu hususta ilgililerce talep edilen ruhsatiye Maarif Vekâleti tarafından verilmediği ahvalde adalete başvurmak hakkı mahfuz tutulmuştur.

Eşhasın tasarrufu altında bulunup Medenî Kanunun 414. maddesi mucibince menkûl mahiyette olan veya muhasas buldukları mahal itibariyle böyle telâkki edilen eserlerde aynı hüküm tatbik olunur.

Âbidelerin veya buna dair olan kanun nazarında âbide hükmünde olan gayr-i menkûllerin buldukları mahallerde yeni inşaat ve tamirât yapıldığı ahvalde, bahis konusu âbidelerin manzarası ve bunlara lüzumlu ışığı ihlâl etmemek maksadiyle yeni inşaatın mesafe ve ölçüleri hükûmet makamları tarafından verilebilir.

Maarif Vekâleti kararıyla hükûmet, memleketin her hangi bir noktasında eski eser araştırmalarında bulunmak üzere hafriyat yapabilir.

Hafriyatın yapıldığı yerin sahibi, bu kazıdan doğacak zarar ve mahrum kalması muhtemel intifadan dolayı, tâviz bedeli almak hakkını haiz olacaktır. Bu tâviz bedelinin sulhan tesbiti mümkün olmadığı takdirde bu bedel, 25 Haziran 1865 tarihli ve 2350 sayılı kanunun 65 ve müteakip maddelerindeki eşkâl dairesinde tesbit edilir.

Hafriyat esnasında ortaya çıkarılacak şeyler devletin malıdır. Bu eşyadan dolayı arazi sahibine dörtte bir hisse veya muadil kıymeti olmak üzere Maarif Vekâletinin tercih ve tensip edeceği tesviye şekli tatbik olunur. Ortaya çıkarılan şeylerin kıymeti yukarıda tafsil edilen şekilde tesbit edilmekte olup bilirkişinin bu husustaki kararı, Meclis-i Âliye müracaat hakkı mahfuz kalmak şartıyla, kat'idir.

Yukarıda bahsedilen tâviz bedeli yerine hükûmet, hafriyatın yapıldığı yerin sahibine meydana çıkarılan eşyanın daha büyük bir hissesini veyahut devletin koleksiyonu için lüzumlu telâkki edildikleri takdirde çıkarılan şeylerin kâffesini de verebilir.

Bundan başka hükûmet lüzum gördüğü takdirde hafriyatın yapıldığı araziyi istimlak edebilir. Hükûmet, tesadüfen veya hafriyat neticesinde meydana çıkan eserleri ve âbideleri korumak icap ettiği veya aynı mintakanın tahdidi ve çıkış yollarının inşası iktiza eylediği ahvalde de araziyi istimlak etmek hakkına maliktir.

Böyle bir istimlakın âmme menfaatine taallük ettiğine dair olan beyan Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Meclisi'nin mütalâası alındıktan sonra, Maarif Vekâletinin teklifi üzerine, 25 Haziran 1865 tarihli ve 2359 sayılı kanunda zikredilen şartlar dairesinde neşredilecek bir kararnâme ile alâkalıların ıtıla'ına vaz'edilebileceği gibi istimlak edilecek yerin kıymeti de aynı kanunun birinci babının dördüncü faslındaki usul ile teşbit edilir,

Hafriyat neticesinde meydana çıkarılacağı tahmin olunan arkeolojik değerdeki şeylerin kıymetinde toprağın kıymeti hesap edilmez.

Maarif Vekâleti hususî şahıslara ve müesseselere arkeolojik araştırmalar yapma ruhsatiyesi verebilir. Yeter ki, hükûmet memurlarının nezaretine tâbi ve hükûmetin ilgili dairesi tarafından ilmin yararına olmak üzere konulacak kaedeler riayet edilmiş olsun.

Maarif Vekâletinin seçeceği şekle göre meydana çıkarılacak şeylerin yarısı veya yarısının kıymeti hususî şahıslara veya müesseselere verilecektir.

Eşyanın kıymeti on beşinci maddedeki usule göre takdir edilecektir. İşbu maddenin birinci kısmındaki ahkâma riayet edilmediği ahvalde ruhsatiye derhal geri alınacaktır. Hükûmet, teşebbüste veya hafriyat çalışmalarının tâkibinde hususî şahısların ve müesseselerin yerine kaim olmak istediği zaman da ruhsatiyeyi geri alabilir, ancak bu takdirde, ruhsatiyenin geri alınması anında meydana çıkmış bulunacak olan şeylere yukarıda gösterilen nisbet dahilindeki iştiraklerine hâlel gelmeden onlar tarafından yapılmış olan hafriyat masraflarını kendilerine ödemeğe mecbur olacaktır.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Meclisi'nin muvafakat ve muatabakatiyle Maarif Vekâleti, hafriyat neticesinde meydana çıkan şeylerin, bir müzeye sahip olan kasaba ve nahiyelerde bulundularsa bu yer müzesinin malı olarak kalmalarına muvafakat edebilecektir.

Hafriyat neticesinde meydana çıkan şeylerle âbide bakâyâsından faydalanan kimse veya bunların vazıu'l-yedi olan şahıslar ilgili makama derhal durumu anlatarak bu makam tarafından muayene edilinceye kadar muhafazalarına itina etmeğe ve buldukları hali de aynen ibka eylemeğe mecburdurlar. Muhafazalarının başka suretle temini icabettiği ahvalde, yukarıda bildirilen ilgili hükûmet makamları tarafından muayene edilinceye kadar, bu eşya ve âsarı meydana çıkararak kimse daha iyi korunabilecekleri bir yere nakil edilecektir,

Maarif Vekili bu eserleri, ihbarın vukubulduğu tarihten itibaren otuz gün içinde tetkik ettirecektir.

Bu suretle hafriyat neticesinde meydana çıkacak olan âsâr ve eşyanın yarısı veya Maarif Vekâletinin tesbit edeceği şekle göre, bu eserleri meydana çıkaran kimsenin Medenî Kanun hükümleri dairesinde hafriyatın yapıldığı arazi sahibine karşı olan hakları mahfuz kalmak kaydı ve şartlarıyla, bunların kıymeti arazi sahibine verilir.

Yabancı enstitü veya tebaasına verilen ruhsatiyeye istinaden yapılan hafriyatta meydana çıkan veya bunlar tarafından ruhsatsız olarak elde edilen eşya bahis mevzuu olduğu ahvalde de hükûmete aynı hak terettüp etmekte olup bu cenebi tebaa veya enstitüsüne yukarıda izah edildiği veçhile eşya ve âsârın bir kısmı verilir. Ancak bu eşya ve âsârın bir kısmı arkeolojik kıymeti haiz oldukları takdirde harice çıkarılmayarak umumun istifadesine arz edilmek üzere İtalya'da alakolunur.

Devletin malı olan tarihî ve arkeolojik eserlerin taklit ve istinsah edilmesi ayrı bir nizamnâmeyle tâbidir.

İtalya'nın galeri ve müzelerine girenlerin ödedikleri giriş resmi tamamen ait buldukları enstitülere verilir. Varidâtı yirmi bin liri geçen enstitülerin artık hibe ve yardım namı altında tahsisâtı olmayacak ve bu fonlar münhasıran daha az varidâtı ve hasilâtı olan enstitülere ait bulunacaktır.

Malî yıl sonunda müzeler, galeriler, eski eserler ve âbideler için yapılan hafriyat gibi duhuliyeye resmiyle karşılanacak olan masraflar faslında kalacak paralar tahsisât artığı olarak muhafaza edilecektir.

Kanun hilâfına olarak yapılan devir ve satışlar kendiliğinden hükümsüz addedilebilir.

Kanun hükümlerine aykırı hareketle bulunan müesseselerin müdür ve memurları 200 lireden 10000 lireye kadar para cezasıyla cezalandırılır.

Haber vermeden mülkiyeti başkasına nakleden veya tasarruftan vazgeçen kim-

se de 500 lireden 10000 lireye kadar para cezasıyla cezalandırılır.

Elden çıkarılan ve eserleri bulunmadığı cihetle memleket dışına çıkarılmış telâkki edilen eserler ve tarihî kıymeti haiz eşya için kanuna muhalefette bulunmuş olan kimse, eşyanın kıymetine muadil bir tazminat ödemeğe mecburdur.

Eserler gümrüğe ibraz edilmediği veya sahte beyannâme tanzim edildiği veyahut gizlendiği veya farkına varılmıyacak derecede başka şeyler arasına karıştırıldığı takdirde kaçak addedilerek gümrük kanununun 97, 107, 109 ve 110. maddeleri hükümlerine göre cezaya tâbi tutulur ve eserler devlet lehine müsadere edilir. Bu gizlenme veya karıştırma neticesinde eser kısmen veya tamamen tâmir edilemeyecek derecede bir zarara uğrarsa eserin kıymeti nisbetinde bir para cezası da hükmedilir.

Maarif Vekâleti tarafından vâki davet üzerine, dokuz aya temdit edilebilen, üç aylık müddet zarfında nezdinde mevcut âsârın bir listesini ibraz etmeyen veya hakikate uygun olmayan bir ihbarda bulunan müessese müdürü birinci defa 200 lireden 10000 lireye ve ikinci defa 1000 lireden 10000 lireye kadar para cezasına çarptırılır. Hakikata aykırı beyanda bulunduğundan haberdâr olan alıcı da 500 lireden 10000 lireye kadar para cezasına mahkûm olur.

Devletin malı olan şeyler:

Umumun alâkasını celbeden devletin tasarrufu altındaki menkûl ve gayr-i menkûl şeyler başka vekâletlere tâbi daireler tarafından idare edilmiş olsalar bile, bunların muhafazası Maarif Vekâletine aittir. Maarif Vekâleti nezaret ve murakabesini Yüksek İhtisas Meclisinin emri altında olmak üzere eski eserler ve güzel sanatlar mütahassis büroları vasıtasıyla yapar.

Bu eserlerin tamamını kısmen veya kâmilten tehlikeye koyacak derecede, bunlarda tahribât görüldüğü takdirde ilgili âmir derhal keyfiyetten Maarif Vekâletini haberdar etmekle beraber yapılması gereken tamirât ve saireye ait projeleri de

tevdî eder. Maarif Vekâleti ilgili daire âmirinin teklifi üzerine karar verir. Başka vekâlet veya idarelerin emaneten muhafazaları altında bulundurulmuş âsâr ve eşyaya taallûku halinde Maarif Vekâleti ilgili dairece muktazî tamirât ve sairinin yapılması için tasvîp edilen projeyi bunlara tebliğ eder.

Müstacel ahvalde zuhuru melhuz anî bir tehlikeyi önlemek gayesiyle ilgili daire ve eserlerde yapılması icap eden tamirât ve inşaata başlamakla beraber Maarif Vekâletini de keyfiyetten haberdar eder.

Hükûmet daireleri kendi idareleri altında bulunan eserlerde tamirât, islâhat veya buna mümasil amelîyelerde bulunacakları zaman Maarif Vekâletine keyfiyeti bildirmekle beraber projeleri ilgili daireye göndereceklerdir.

Maarif Vekâleti yapılması düşünülen tamirât ve inşaat esere zararlı veya eserin karakterini değiştirir mahiyette olacağına hükmederse bu tamirât ve islâhatın yapılması hususunda talep edilen müsaadeyi ve yenileri yapılmak üzere projeleri ilgili daireye iade eder.

Restore edilmesi lâzım gelen eserler hakkında da aynı muamele cereyan eder. İlgili daire âmirinin teklifi üzerine Maarif Vekâleti çok mühim ahvalde âbidelerin ve eski eserlerin korunması komisyonuyla Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Meclisi'nin mütalâasını aldıktan sonra hükûmet dairelerinin muhafaza edemeyecekleri veya etmek istemedikleri, devletin malı olan, menkûl şeylerin idaresini tevdi edeceği hükûmet enstitüsünü tâyin edecektir.

Hükûmet müze ve galerilerinde bulunan eşyanın, devlet patrimonasının idaresine müteallik umumî hükümlerle bu hususta neşredilen ve buna dair olan diğer ahkâm dairesinde muntazam bir defteri tutulur.

Enstitü şeflerinin şahsî mes'uliyetleri altında bulunan bu eşyanın muhafazasını temin maksadiyle muhassas buldukları mahalde tesbit edilmeleri iktiza eder.

Maddî imkânların müsaadesi ve buna

ait malûmatın hakikate uygunluğu nisbetinde her tablonun âbide ve heykelin veya diğer şeylerin menşelerinde temsil ettiği mevzuun ve bunun ait olduğu asırla mümkünse yapanın isminin zikri lâzım gelir.

Âsâr-ı atıkaya ait eşya ile diğer buna mümasil eşya gruplarının mahiyetini, hangi asıra ait olduklarını ve bu meyanda çıkarıldıkları mahalli, bu eşyanın tarihî kıymetlerini tebarüz ettiren diğer malûmatı ziyaretçiye aksettiren etiketler yapılandırılır.

Vekâletin müsaadesi olmadan bu eserlerin toplanma işinde büyük masrafları icab ettiren değişiklik ve yenilikler yapılamaz. Büyük ehemmiyeti haiz hususlarda Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Konseyi'nin mütalâası alınır. Her hal ve kârda, bu hususda yeni kabul edilecek nizamlarda eşyanın numaralanma tarzı değiştirilmeyecektir. Bunda bir değişiklik yapılması kat'î surette lâzumlu olduğu takdirde yeni numarayı birlikte eski numara da kayıt edilir. Boyalı eserlerin restore edilmesi iktiza ettiği ahvalde, müstacel ahval ve alclâde tamirât hariç olmak üzere vekâletin müsaadesi ve Yüksek İhtisas Komisyonunun mütalâası alınır.

Mermerden olsun, tunçtan, tahtadan veya başka her hangi bir maddeden kabartma suretiyle yapılmış bulunsun, devlete ait eski eserlerin asıllarından alçıyla kopya çıkarmak kat'î surette memnûdur. Normal olarak kopyalar devlet enstitülerinde csasen mevcut olan alçılardan elde edilmelidir. Ancak eser alçıya alınırken iyi yapılmadığı veya orijinalin haiz bulunduğu şartlar imkân vermediği takdirde mevcut memnu'iyet hilâfına olarak istisnaen doğrudan doğruya aslından kopyalar istinsahı caizdir. Bu takdirde Yüksek İhtisas Komisyonunun mütalâası alındıktan sonra Maarif Vekâleti tarafından müsaade verilir.

Müsaade talebi elli santim pullu bir istida ile yapılır. İstida daire âmirine hitaben verilecek ve dilekçinin adını, soyadını, yapmak istediği işi, bunu ne tarzda yapmak istediğini ihtiva edecektir. Di-

lekçinin bu ameliyeyi yapmağa salâhiyetli olmadığına kanaat hasıl olursa, istidayı reddetmek veya yapılması düşünülen ameliyenin icra tarzında değişiklik vücûde getirmek daire âmirinin salâhiyeti dahilindedir. İstida üzerine daire âmiri, yapılması istenilen ameliye için muayyen bir mehil içinde intacını zikrederek ruhsatiyeyi verir. Ancak bu ruhsatiye ve mehil yalnız bu işe münhasır olup, başka husus için kullanılmayacağı gibi tayin ve tesbit edilen mühlet içinde ruhsatiyeye mevzu teşkil eden ameliye bitmediği takdirde mehil uzatılmayarak dilekçinin faaliyeti tatil edilir. Yalnız bu tehir mühim bir sebepten doğuyorsa, daire âmiri mühleti bir müddet daha uzatabilir.

Daire âmiri veya enstitü müdürlüğünce alçıyla kopyasının alınmasından evvel eserin ne halde bulunduğunu etraflı bir surette izah eden rapor hazırlanır ve bu rapor kopyası yapılacak olan zat tarafından da imzalanır.

Bu ameliye alâkadar daire âmirinin şahsî mes'uliyet ve nezareti altında yapılır. Kopyayı yapacak olan zat alçı ameliyesine başlamadan evvel eserin arzettiği ehemmiyete göre daire âmirliğince tayin edilecek teminat akçesini mevduat ve ikrazat sandığına yatıracaktır.

Esere bir zarar arız olduğu takdirde alâkadar, teminâtın bir kısmını veya tamamını kaybeder. Daire âmirliğinin bu hususda alacağı tedbire karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Maarif Vekâletine itiraz edilir. Maarif Vekâleti vâki itiraz üzerine meseleyi tetkik ettikten ve Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Meclisi'nin mütalâasını aldıktan sonra karar verir.

Boyalı resimlerin, heykellerin ve fotoğrafa ait eserlerin kopyasını almak için müsaade isteğinde bulunan kimse Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi Âmirliğine veya selâhiyet sahibi müdüre elli santim pullu dilekçeyle müracaat etmek mecburiyetindedir.

Dilekçi bu istidasında adını, soy adını, doğduğu yeri ve ikametgâh adresini, bundan başka kopye etmek istediği eseri kaydeder.

Bu istekte bulunan kimsenin hüviyeti kâfi derecede tevsik edilmemiş bulunursa bu takdirde kendi dilekçesine bir akademi riyasetinden veya İtalyan, yahut ecnebi bir güzel sanatlar enstitüsü müdürlüğünden alacağı vesikayı rabtetmeğe mecburdur.

Maahaza ilk defa olarak suret alma müsaadesi verilen şahsın ehliyeti etrafında bir şüphe izhar edildiği ahvalde, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi Âmirliği başlanmış olan şeyi Güzel Sanatlar Enstitüsü veya Akademisi tarafından seçilen üç profesörün tetkikine tevdi eder. Bu heyet ruhsatiye verilmiş olan şahsın eseri kopya etmeğe devam etmesi veya etmemesi icap edeceği hususlarından biri hakkında itirazı kabil olmamak üzere karar verir.

Eski Eserler Dairesi Âmirliği ve Müdüriyeti kendi şahsî mes'uliyetleri altında kopya edenlerin ilgili resmî enstitüler nezdindeki çalışmalarını zabt u rabt altına alacak tedbirleri ittihaz ederler.

Nizam ve intizamı ve enstitülerin zabt u rabtını bozan veya Eski Eserler Dairesi Âmirliği veya Müdürlüğü tarafından alınan tedbirleri ihlâl eden kimsenin elindeki ruhsatiye istirdat edilir ve tekerrürü halinde badema devletin resmî enstitülerinde kopyalar çıkarmasına müsaade edilmez.

Müstesna ahval hariç Eski Eserler Dairesi Âmirliğinin veya Müdürlüğünün şahsî mes'uliyeti altında olmak üzere kopya etmek maksat ve gayesiyle bir kadronun aslî ve bir heykelin mevzu bulunduğu yerden uzaklaştırılması caiz değildir.

Devlete ait ve hükûmetin sanayi enstitülerinde muhafaza edilmekte olan eserlerin fotoğraf yoluyla kopyalarını almak isteyen kimse Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi Reis veya Müdürüne istida ile müracaat eder. Küçük eb'addaki el fotoğraf makineleriyle alınacak kopyalar için, şifahî müracaat üzerinc, alâkadar enstitü memurluğunca müsaade edilir.

Umumun nazarına açıkta arz ve teşhir edilen gayr-ı menkûl veya menkûl şeylerin fotoğraflarının alınması herkes için serbesttir.

Bu husus hakkında vukubulan talepler aynı zamanda gelir veya bunlar nazik veyahut harap olmağa müsait şeylere müteallik bulunursa enstitü müdürü kendisine emanet edilen arkeolojik veya artistik şeylerle enstitünün dahilî nizam ve intizamını teminen hangiler hakkında müsaade vereceğine veya hangilerinin reddedileceğine serbestçe hükmeder.

Fotoğrafının alınmasına müsaade edilen her eser veya eserler gurubu için bir sıra tayin edilecektir.

Sıranın tayininde istida tarihi nazarı itibara alınmakla beraber fotoğrafı ticarî gayelerle değil, etüd için aldığı veya ticarî gayelerle aldığı sabit olmakla beraber resmi alanın ismini muhtevi ve umumun kültürüne arzedilen İtalya'daki mecmuaların birinde münteşir olmasından dolayı kendisine terettüp edecek haklardan feragat ettiğini beyan eden kimseler tercih edilir.

Kendilerine ruhsatiye verilmiş fotoğrafçılar, aldıkları fotoğrafların devlet tarafından yapılan neşriyatta kullanılmış olmalarından dolayı her ne sebeble olursa olsun bir tâviz bedeli istememeğe mecburdur. Kâğıt üzerine pozitif kopyaların basılmasına yaramayan vasıtalarla alınan fotoğraflar için vekâlete istida ile müracaat edilir ve vekâlet bu husus için zaman zaman hususî şartlar tesbit eder.

Muhtelif şeylerin veya ruhsatiye verilen sayının fevkinde bir miktarda fotoğraf alınmasının önüne geçmek maksadıyla veya fotoğrafları alınacak şeylerin hasara uğratılmaması için şiddetli bir nezaret servisi ihdas edilir.

Bu hususlara aykırı harekette bulunan kimse derhal nefyedilmekle beraber fotoğrafçının tâbi bulunduğu firmanın bütün artistik enstitülerle kazı yerlerinde millî veya devlet tarafından muhafaza altında bulundurulmuş bütün âbidelerde resim almasına mümanaat edilir.

Manevî şahsiyetler hakkında hususî surette tayin edilen ahval ve hususî şahıslara ait olan hafriyattan elde edilen eşya ile ihraç edilmek üzere ibraz edilen eserler üzerindeki hissenin iktisabı hususundaki ahkâm hariç olmak üzere, dev-

lete satılmak üzere kendi malı olan bu gibi eserleri teklif etmek isteyen kimse, ilgili daire âmirlîği kanalıyla Maarif Vekâletine bir istida ile müracaata mecburdur.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi âmiri bu husustaki mütalâasını da eklemek suretiyle istidayı vekâlete gönderir.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Daireleri âmirleri ile müze ve galeriler müdürlerine, daha evvel verilmiş olan fonlardan sarf edilmek üzere bin lirete kadar menkûl eserler satın almak hakkı verilmiştir. Bin lireden iki bin lirete kadar olan mübayaat için vekâletin müsaadesi lâzımdır.

Devlet müze ve galerilerine hediye edilen sanat eserleri hakkındaki muameleye başlamadan evvel, Maarif Vekâleti birinci derecede chemmiyeti haiz olmayan eserler müstesna olmak üzere, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Komisyonunun mütalâasını istihsal eder.

Komünlere, belediyelere, hayır işleri müesseselerine, fabrikalara, her ne mahiyette olursa olsun ruhanî müesseselere ve kanunen tanınmış olan her türlü manevî şahsiyetlere ait olan eserler Maarif Vekâletinin himaye ve nezaretine tabidir.

Yukarıda zikredilen manevî şahsiyetlere ait menkûl veya gayr-i menkûl eserler bu manevî şahsiyetler müdürlerine valiler tarafından yapılacak tebligat üzerine hususî deftere kayıt ve tescil edilirler.

Bu manevî şahsiyetlerin idarecileri üç ay zarfında bu eserlerin defterlerini ibraz ettikleri veya kanunun bahşettiği hakka istinaden bu müddetin dokuz aya temdidi talebinde bulunmadıkları veyahut hakikate aykırı defterler ibraz ettikleri takdirde vali, mes'ulleri hakkında adlî takibatla bulunulması için, keyfiyeti Cumhuriyet Müddei Umumiliğine tevdi eder. Mühletin uzatılması talebinde bulunulduğu takdirde Maarif Vekili vâlinin ve dairesi âmirinin mütalâasını aldıktan sonra karar verir.

Kiliselerle diğer mukaddes mahallerdeki eski eserler ve sanat eserleri muayyen olan saatlerde herkes için serbestçe görülebilecek yerlerde bulunur.

Maarif, Dahiliye, Adliye ve Meza-

hip vekâletleri, kiliselerle mümasil mukaddes binalarda bulunan müstesna değerdeki eser ve eşya hakkında, bu müesseselerin arz ettikleri hususiyet dolayısıyla halkın ziyaret hakkını takyit yolunda bazı muhafaza tedbirleri alırlar.

Bu müesseselere ait olan eserler ve eşya tahsis edildikleri yerde muhafazalarını sağlamak maksadıyla, ilgili daire âmirliğince münasip görülecek tarzda tesbit edilmiş bulunur.

İlgili daire âmirliğinin müsaadesi istihsal edilmemiş bu eserlerden ve eşyadan hiç bir şey bulunduğu yerden kaldırılamaz. Daha mühim ahvalde daire âmiri vekâletin müsaadesini alarak eserlerin yerlerini değiştirir.

Bu eserlerin muhafaza edilmekte buldukları binanın harap olması veya anî bir tehlike arz etmesi veya binanın restore edilmesi dolayısıyla muvakkat bir yer değiştirme bahis mevzuu olduğu ahvalde daire âmiri bizzat veya muhafaza eden müessese veya eserin sahibiyle müştereken en uygun telâkki edilen devlete ait bir enstitüde envantere muvakkaten kayıt ve vaz'ederler, daire âmiri müteakiben keyfiyeti derhal Maarif Vekâletine bildirir.

Daha ağır ve tehîr kabul etmez âcil ahvalde müessese keyfiyeti derhal Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi âmirine bildirmekle beraber doğrudan doğruya eserin nakline teşebbüs edebilir.

Sanat sergilerine iştirak gayesine mâtul olmak üzere yerlerinin değiştirilmesi istenilen eserler için daha evvel Maarif Vekâletine istida ile müracaat etmek icap eder. Bu istidalar eserin nakli düşünülen tarihten en aşağı iki ay evvel Maarif Vekâletine verilmiş bulunmalıdır.

Vekâlet istidayı aldıktan sonra ilgili salâhiyetdar dairenin ve icabı halinde belediye mülhakât komisyonuyla Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Meclisi'nin reyini de alarak eserin yerinin değiştirilmesine ve nakline muvafakatini bildirir. Bundan başka vekâlet bir teminat akçesine ve eseri her türlü zarardan vikaye etmek için lüzumlu göreceği şartlara tâbi tutabilir.

Eserin yerinin değiştirilmesi, nakli ve yeni yerine vaz'ı daima selâhiyetdar daire âmirliğinin nezareti altında yapılmıştır.

Vekâletin müsaadesi alınmadan bu şerait haricinde ve yukarıda yazılı usule muhalif olarak eserlerin yerlerini değiştiren şahıslar hakkında Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi âmiri bu halin vukuuna muttali olur olmaz, bir zabıt varakası tanzim ve kanunî takibatta bulunmak üzere Cumhuriyet Müddetçümesine tevdi eder.

Tanzim edilecek zabıt varakasının bir sureti Maarif Vekâletine verilecek ve idarî takibatta bulunmak üzere Maarif Vekâleti, bu zabıt varakasını kanun hilâfına hareket etmiş olan müessesenin tâbi bulunduğu vekâlete gönderir. İlgili dairenin mütalâasını aldıktan sonra Maarif Vekâleti bu gibi âsâr ve eşyanın muvakkaten muhafaza altına alınmaları için aşağıdaki ahvalde bizzat naklini yapabilir.

A - Bu eser ve eşyanın sahibi bulunan müessese tarafından tamamen terk edilmiş bulunması veya bunların aynı müessese tarafından muhafazalarının gayri mümkün olması veya ihmâl veya başka sebeb dolayısıyla kaybolmalarının veya tahrip edilmiş bulunmalarının çekinilmez bir hal alması;

B - Tahrip dolayısıyla bu eser ve eşyanın uzun süren bir tamir ve restorasyon işine devam etmenin imkânsızlığı bunların muvakkaten naklini icap ettirir.

İlgili daire âmirinin teklifi yüksek ihtisas komisyonunun mütalâasına arz edilecek ve bu komisyon âsâr ve eşyanın muhafaza edilmek üzere nakledilecekleri devlet enstitüsü ve mümkünse kaldırma işinin devam müddeti hakkında karar verir.

Âsâr ve eşyanın muhafazalarında takip edilecek sırada, nakli lâzım gelen eşya kusurlu bulunduğu veya kâfi derecede emniyet arz ettiği takdirde eski eserlerle sanat eserleri tercih olunur. Bundan sonra sırada kasabadaki eserler ve nihayet aynı devre veya aynı medeniyete veyahut mümasil devre ve medeniyete ait olan eserler gelir.

Eserlerin yerlerinden kaldırılmasına ait muameleden dolayı zabıt varakası tanzim edilerek bu zabıt Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi âmiri ve eserlerin sahibi olması lâzım gelen müessese mümessili tarafından imza edilir. Bu zabıtın bir nüshası eserlerin ait bulunduğu müesseseye ve bir nüshası Maarif Vekâletine verilir.

İşbu varakasında eserin teferrüatlı bir izahıyla fotoğrafisi, ölçüsü ve hülâsa teşhise yarayan diğer hususâtı kaydedilir. Bundan başka bu yer değiştirmenin muvakkat olduğu ve evvelden tesbit edilmiş bulunduğu takdirde müddeti de ilâve edilir. Bu zabıt varakasının bir sureti de eseri muvakkaten muhafazası altında bulunduracak olan enstitüye verilir. Müstacel ahvalde vekâlet yüksek konseyin mütalâasını almadan evvel eserin yerinden kaldırılmasına müsaade edebilir.

Bu hususlar için yapılacak zabıt varakalarında ilgili dairenin, eserin mecburen kaldırılmış olmasından dolayı, Yüksek Meclis nezdinde itirazda bulunmak hakkını haiz bulunduğu ayrıca kaydedilir. Yer değiştirme ve ayrı yerlere vaz' ve talik etme işleri için bir müddet tayin edilmekte bulunduğundan bu müddet, yer değiştirmenin icap ettiği ahval ve şerait devam ettiği takdirde Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi âmirinin teklifi üzerine vekâletçe temdit edilebilir.

Yukarıda yazılı olduğu şekilde kaldırılan ve başka yerlere vaz' edilen eserlerin buldukları yerde kalacakları müddet tayin edilmediği takdirde, âtiyen eserin tamamıyet ve emniyetini sağlayacak devamlı ve esaslı tedbirler aldığı isbat edecek olan sahibine talep üzerine iade ve teslim edilir.

Bunun için muayyen bir müddet tesbit edilmiş ise bu müddetin hitamında Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi âmirinin teklifi eserin alâkadar müesseseye teslimi için kâfi gelecektir.

İadesine müsaade verildikten sonra eserin nakil ve muhafaza altına alınmış bulunduğu enstitüyü Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi âmirliği bir makbuz vermek suretiyle her türlü mes'uliyetten beri eylediğini beyan veya ihtirazî kayıtlar dermeyan eder.

Eserin sahibi tarafından nakli hakkında tâkip edilen usul dairesinde iki nüsha zabıt varakası tanzim edilerek bu zabıtlardan bir nüsha Maarif Vekâletine verilir.

Eserin yerinden kaldırılması, nakli ve yeni yerine vaz'ı hakkında yapılan masraflar için bu kanun ve buna ait nizam-nâme hükümleri tatbik olunur.

İnşaat ve Restore işleri :

Eserlerin sahipleri kendi eserlerinde restorasyon veya başka her hangi bir inşa ameliyesi yapmak istedikleri takdirde, yapacakları işin projesini istida ile birlikte, Maarif Vekâletinin ruhsatını istihsal etmek üzere, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi âmirliğine tevdi ederler.

Maarif Vekâleti, yapılması düşünülen restorasyon işlerinin veya inşaatın eserlere zararlı olduklarına veya eserlerin karakter veya kıymetini tenzil ettiklerine kanaat getirdiği takdirde istenilen ruhsatiyeyi reddedebilir. Bu işler için hazırlanıp alâkadarlar tarafından tasdik edilmek üzere verilen projeleri Maarif Vekâleti kısmen veya tamamen red veya hut Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi başkanlığınca tanzim edilecek yenileriyle ikame edebilir.

Müstacel ahvalde alâkadar müesseseler, ani bir tehlikeyi önlemek üzere zarurî inşaatı yaptırabilirlerse de artistik karakterde restorasyon asla caiz değildir. Meğer ki, keyfiyet salâhiyetdar başkanlığa ihbar edilmiş olsun.

Bu ahval müstesna olmak üzere, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi başkanları müessese tarafından doğrudan doğruya inşaat ve restorasyonlar yapıldığını haber alınca, keyfiyeti zabıt varakasıyla tesbit ederler. Kanunî tâkibatta bulunmak üzere bu zabıtın bir sureti 20 Haziran 1909 tarihli ve 3640 No.lu kanunun 31 ve 34. maddeleri hükümlerine tevfikân Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi başkanlığına ve umum müdürlüğe, bir diğer sureti de Maarif Vekâletine verilir. Bu vekâlet de bir sureti idarî takibatta bulunmak üzere müsaadesiz inşaata kalkışan müessesenin tâbi olduğu vekâlete verir.

Eserde tahribat âsârı veya lüzumlu tedbirler almayı icap ettiren başka bir hal müşahede edildiği takdirde Eski Eserler ve Güzel Sanatlar reisi veya teslim eden veyahut eserin sahibi olan müessesenin talebi üzerine veya bizzat kendi teşebbüsüyle restorasyon için lüzumlu olan projeyi tanzim eder. Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi başkanı projeyi ve masrafa ait tahsisat hakkındaki teklifleri Maarif Vekâletine gönderir. Bundan başka tesbit edilmiş olan zarardan ve teklif edilmiş olan tedbirlerden vâliyi, defterdarlığı veya müessesenin tâbi olduğu başka makâmı haberdar eder.

Çok mühim ahvalde Maarif Vekâleti, projeyi tasdik etmeden evvel Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Konseyi'nin mütalâasını alır. Proje tasdik edilince vekâlet inşaatı yapmak hakkını haizdir.

Müessesenin itirazı takdirinde vekâlet Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Meclisi'nin mütalâasını alır. Bu hususdaki masârifin kısmen veya tamamen müessese tarafından deruhte edilmesi iktiza eylediğinden ve müessese kabulden imtina ettiği takdirde, vekâlet yüksek meclisin mütalâasını aldıktan sonra müesseseyi inşaatı kat'î bir müddet içinde başlamağa davet eder.

Inşaatın bizzat vekâlet tarafından yapılmasını ve buna ait masrafların kısmen veya tamamen eserin mutasarrıfının uhdesine raci olacağına dair olan kararname Maarif Vekâletinin teklifi üzerine neşredilir.

Devlet Şûrasına müracaat müddeti tebliğ tarihinden itibaren başlar.

Kanunun ikinci maddesinin cevaz verdiği intikaller için eserin intikalini yaptırmak isteyen müessese, Maarif Vekâletine bir dilekçeyle müracaat etmeğe mecburdur. Hükûmet müesseselerinin bahis mevzuu oldukları ahvalde Maarif Vekâletine resmî kanaldan bir talepte bulunmak kâfidir. Aynı vekâletin emaneten idare ettiği eserler bahis mevzuu ise, Güzel Sanatlar Dairesi riyasetinin mucip sebepli teklifi kifâyet edecektir.

Dilekçe, talepnâme veya teklifnâmeye şunların rabtedilmesi iktiza eder:

A - İntikal ettirilecek olan eserin vasfını bildiren bir rapor, eserler menkûl şeylerden madut ise birer fotoğrafları da rabtedilmekle beraber buna ebadiyle diğer lüzumlu izahat ilâve edilir. Gayr-ı menkûl şeylerden ise bu takdirde ctraflı plânları, kadastroya ait vesaik suretlerinin ve sairenin rabtı icap eder. Menkul eserler devletin yed-i emanetinde bulunuyorsa bu takdirde tescil numaraları ve sair hususları yazılır.

B - Satın almak isteyen müessesenin bu hususdaki isteğini ve iktisabın şartlarını bildiren bir taahhüdname, ancak Maarif Vekâletinin müsaadesi gelinceye kadar bu varaka kat'î bir taahhüdü tazammun etmez.

C - Bir manevî şahsiyet bahis mevzuu olduğu takdirde müessesc kadroları, statü veya nizamnâmeleri ctrafında izahat verilir.

İntikal dilekçesi talepnâme ve teklifnâme Maarif Vekâleti tarafından merbutatıyla birlikte, ilgili Eski Eserler Dairesi başkanlığına gönderilerek bu hususdaki mütalâası alınır. Meğerki, bu vekâletin emaneti altında bulunan ve Eski Eserler Dairesi reisliği tarafından teklif edilen şeyler bahis mevzuu olsun. Âbidelerle, eski eserlerin ve güzel sanatların muhafazası hususunda Maarif Vekâleti Yüksek İhtisas Komisyonunun mütalâasını alır. Bu suretle Eski Eserler Dairesi reisiyle Yüksek İhtisas Komisyonu düşünülen intikal muamelesinden dolayı eserlerin muhafazasında bir zarar arız olup olmadığı ve umumun istifadesine hâlel gelip gelmediğini bildirmeye mecburdurlar. Yukarıda zikri geçen intikal muamelesi muhtelif şehirlerde bulunan eserlere taallük ettiği takdirde memleket farkı sebebiyle Yüksek İhtisas Komisyonuyla Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisinin mütalâası alınır. Muhtelif tabiatıta eserler bahis mevzuu olduğu takdirde ilgili bütün eski eserler daireleri reislerinin fikri sorulur.

Maarif Vekâleti, Eski Eserler Dairesi reisiyle Yüksek İhtisas Komisyonunun fikrini aldıktan sonra Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Komisyonunun fikrine müracaat eder.

Bu komisyon intikal lehine mütalâa serdederse Maarif Vekâleti bu hususu alâ-kadar müesseselere bildirir ve aynı zamanda her hangi bir muameleye teşebbüs etmelerini men'eder, keyfiyeti müessesenin tâbi bulunduğu vekâlete de bildirir. Yüksek komisyon lehde mütalâa beyan ederse Maarif Vekâleti intikal muamelesine muvafakat edebilir. Meğerki, hükmî şahsiyeti taallûk etmiş olsun. Bu takdirin intikal yaptıran müesseseyle iktisap eden, müessesenin tâbi bulunduğu vekâletlerin kanun şekilleri dairesinde müsaadesiyle intikal muamelesi yapılır. Muamelenin muteber olması için bir kararname kifayet ettiği takdirde bu kararnameyi Maarif Vekâleti de imza eder. Kararnâme şu ibareyi taşır : “*Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Komisyonunun intikal lehindeki mütalâası tasdik olunur*”

Bir hükûmet kararnâmesi istendiği zaman Maarif Vekâleti tarafından da imza edilecek ve yukarıdaki formülü taşıyacaktır.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Daireleri reisleri bu hükümlere aykırı hareketlerin vukuu veya burada bahis mevzuu olan müesseselere ait eserler arasında bir noksanlık müşahede ettikleri takdirde keyfiyeti bir zabıt varakasıyla tesbit ederek bunların bir nüshası 20 Haziran 1909 tarihli ve 364 No.lı kanunun 29,30 ve 32. maddeleri hükümleri mucibince kanunî takibatta bulunmak üzere Cumhuriyet Müddeiumumiliğine tevdi ederler. Bu zabıt varakasının bir nüshası da idarî takibatta bulunmak üzere Maarif Vekâleti tarafından müessesenin tâbi olduğu vekâlete verilir.

Şahsiyet-i hükmiye mahiyetindeki müesseselerin muhafaza ve himayelerine memur olan makamlar, 20 Haziran 1909 tarihli ve 364 No. lı kanun hükümleriyle 30 Ocak 1913 tarihli ve 363 No.lı nizam-nâme hükümlerine riayeti sağlarlar. Bu tedbirlerden milletin tarihî, artistik ve arkeolojik patrimuanını ilgilendiren başka her türlü muamelelerden, şehrin valisi vasıtasıyla Maarif Vekâletiyle müessesenin tâbi olduğu vekâlete malûmat verirler.

Devlet daireleriyle hükmî şahsiyetler,

kiralamak istedikleri veya kendilerine ait veyahut kendi tasarrufları altında bulunan gayri menküllerin iyi bir şekilde muhafazalarını temin sadedinde alınması iktiza eden tedbirleri tayin etmesi için bunları Maarif Vekâletine ihbar etmeğe mecburdurlar. Her halde bu binaları âbidelerin şerefine uymayan veya onların muhafaza ve tamamıyetleri için tehlikeli olan hususlarda istimal etmek caiz değildir. Yukarda zikredilen müesseseler ve idareler vekâletin bütün evamirini tamamen tatbik ederler ve yangınlara, zararlılara ve felâketlere karşı bütün şiddetli tedbirleri alırlar.

Hafriyat esnasında veya tesadüfen meydana çıkarılan eserler

Hafriyat ve Müzeler Dairesi reisi kendi daire selâhiyeti dahilindeki mıntukada vukubulan her türlü hafriyatın iyi bir şekilde yapılmasından mes'uldür. Reis, bu hafriyatın tamamen ilmî şekilde vuku bulmasına ve bu hafriyat neticesinde meydana çıkarılacak olan eserlerin, devlet müzelerinde veya buna mümasil müesseseler tarafından, muhafaza altına alınmalarına dikkat eder. Hafriyatın hitamında veya bu hafriyatın devamı esnasında zuhuru melhuz mühim ahvalde daire reisi hafriyatın ilmî neticeleri etrafında tanzim edeceği tafsilâtlı ve resimli raporu Maarif Vekâletine gönderecektir. Bu rapor “*hafriyat-ta meydana çıkan âsâr-ı atika hakkında malûmat*”ın neşriyle vazifeli olan komitenin tetkikine arz edilir. Bu komite verilen malûmatın neşri muvafık olup olmadığını takdir etmekle beraber, lüzumlu ahvalde daire reisinden açıklayıcı malûmat da talep eder.

Yapılan hafriyat veya meydana çıkarılan eserler orta çağa veya şimdiki zamana ait eserlere taallûk ettiği takdirde, müzeler ve âsâr-ı atika hafriyatı dairesi reisine verilen selâhiyet, müzeler ve orta çağ veya asr-ı hazır âsârı dairesi reisi veya âbideler dairesi reisi tarafından kullanılır.

Hafriyat icrası veya hafriyat neticesinde meydana çıkan âbideler veya eski eserler bakâyasının iktisabı veyahut haf-

riyat mahallinde çıkış yolları açmak maksadiyle yapılacak yer istimlakine ait teklifler daire reisliği tarafından vekâlete yazıldıktan sonra ve yüksek komisyonun mütalâası alındıktan sonra vekâlet kararını verir.

Bu istimlakın yapılması için daha evvel başkaca mühim bir alâkanın mevcudiyetinc dair tebliğat ifasına lüzûm yoktur,

Eski Eserler Dairesi reisinin yapacağı teklifte hafriyat maksadiyle istimlakî düşünülen yerin hal-i hazır kıymeti zikredilecek ise de bu hafriyat neticesinde meydana çıkarılması muhtemel âsârın kıymeti hakkında her hangi bir kayıt bulunmayacaktır.

İster şahsa ait olsun, isterse devletin malı bulunsun satış veya intikal evrakına, yer altı arkeolojik kısmın devletin mutlak tasarrufu altında bulunduğuna dair meşruhat verilir. Belediyeler, komünler ve diğer manevî şahsiyetler tasarrufları altındaki yerler hakkında aynı meşruhat bulunacak ise de hafriyat neticesinde bulunan ve meydana çıkarılabilen âsâr üzerinde devletin hakkı daima mahfuz bulunmaktadır.

Manevî şahsiyetlere veya fertlere ait arazide hükûmetin yaptığı hafriyat

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi, manevî şahsiyetlere veya hususî şahıslara ait arazide hafriyat yapılmasını muvafık bulduğu takdirde bu hafriyat dolayısıyla ödenmesi icap eden taviz bedeli hakkında, yerin sahibiyle dostane ve muslihane bir anlaşmaya varmağa çalışır. Bu hususda ödenecek tazminat bir meblâğ veya çıkarılacak âsâr üzerinde bir hisse veyahut bu hissenin muadili olan bir para olabilir.

Mutabakat hasıl olmadığı veya muvafakatin istihsaline lüzum görülmediği ahvalde Maarif Vekâleti, ilgili daire reisinin rey ve mütalâası üzerine, Divan-ı Muhasebatta tescil edilecek bir kararlar hafriyatın hükûmet marifetiyle yapılmasını tasvip edebilir.

Vekâlet aynı kararnâmeyle veya bunu takip edecek olanlarla bu husus için lüzumlu olan masarifi bloke edecektir.

İlgili daire âmiri kararnâmenin neşir ve tamimi üzerine bir suretini ve bununla birlikte arazinin işgaline ait talepnâmeyi valiye tevdi edecektir.

Bu talepnâme şu hususları ihtiva eder:

A - İşgal edilecek yerler hakkında izahat,

B - İşgalin devam müddeti,

C - Arazinin istismar edilememesinden ve yapılacak hafriyat dolayısıyla bu arazide vukubulması ihtimal dahilinde görülen zararlardan dolayı verilecek tazminatın miktarı. Bu arada arazinin sahibine kararnâmeyi ve işgal talepnâmesini bildirmekle beraber kendisini teklif edilen tazminat hakkında bir itirazı mevcut olduğu takdirde on gün içinde bildirmeğe davet eder.

Arazi sahibi bu müddet zarfında verilen tazminatı kabul ettiğini bildirirse Vali verilecek tazminatın tesbiti için bir bilirkişi tayin eder. Vali bilirkişinin tesbit edeceği bu tazminatın arazi sahibine teдийesini veya mevduat ve ikrazat sandığına yatırılmasını ve arazinin işgalini emreder.

Bilirkişinin tesbit edeceği tazminat miktarı hakkında 25 Haziran 1865 tarihli ve 2350 sayılı kanunun 51. maddesi hükümleri dairesinde mahkemeye müracaat hakkı mahfuzdur.

Hafriyat, arazinin tesbit edilmiş olan işgal müddetini aştığı takdirde Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi âmirinin talebi üzerine, vali müddetin uzatılmasına müsaade etmekle beraber, yukarıda bildirildiği gibi, bir bilirkişi marifetiyle tayin edilecek munzam bir tazminatın arazi sahibine ödenmesini emreder.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi âmirinin veya mümessilinin nezareti altında yapılan hafriyat sırasında meydana çıkacak olan âsâr hakkında muntazam not tutulur.

Arazinin sahibi hafriyat esnasında mahallinde bizzat bulunabileceği gibi bir başkasını da bulundurabilir.

Hafriyat bitince çıkan şeylere bil-mütabaka ayrı ayrı veya toplu bir halde kıymet takdir edilir.

Hafriyat esnasında çıkan eserlere takdir edilen kıymet hususunda bir ihtilâf tahaddüs ettiği takdirde bir bilirkişi heyeti tayin edilir.

Arazinin sahibi kendi itimadını haiz bir veya bir kaç kişiyi tahriren bilirkişi olarak gösterir. Tayin edilen bilirkişi sayısında müsavat olduğu takdirde Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi de bir bilirkişi tayin eder. Daire reisi kendi huzurunda veya kendisini temsilen bulunacak olan bir memur huzurunda kıymet takdirinin yapılacağı günü ve mahalli tesbit eder. Arazi sahibi de bu toplantıda bulunmak hakkını haizdir. Bilirkişinin varacağı netice bir zabıtle tesbit edilerek hazır olanlar tarafından imzalanır.

Taraflar tayin ettikleri bilirkişilerin masraflarını deruhte ederler.

Reylerde müsavât olduğu takdirde bilirkişi tarafından bir hakem tayin edilir. Bunlar hükmün tayininde anlaşamadıkları takdirde bilirkişiler ve taraflarca imza edilecek olan bir zabıt tutularak hüküm tayin edecek olan Temyiz Reisine tevdi edilir.

Bilirkişi zahire çıkarılan eserlerin kıymetini tayinde bunların memleket dahilindeki değerlerini nazar-ı itibara alır.

Bilirkişinin vereceği karar idare için olduğu kadar arazi sahibi için de muta olacaktır. Meğerki, Yüksek Meclise müracaatla itiraz edilmiş olsun.

Eserlerin kıymeti tesbit edilince Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi bu eserlerin dörtte üçünün devlete ve bir rub'unun arazi sahibine taksimini ve bu tevziin eşyaya mı, yoksa bu eşyanın kıymetine mi yahut kısmen eşyaya ve kısmen kıymete mi şâmil olacağını Maarif Vekâletine arzeder. Eşyanın taksimi daha muvafık görüldüğü halde buna maddeten imkân olmadığı takdirde Eski Eserler Dairesi reisi nakten ödenecek miktarı tayin eder.

Bu âsârın veya muadilinin taksiminden sonra daire reisi ve arazinin sahibi tarafından imzalanan iki nüsha zabıt varakası tanzim edilir. Bu zabıt varakalarının bir nüshası Eski Eserler Dairesi reisi ve di-

ğeri arazi sahibi tarafından alakonulacaktır. Bu zabıt varakasının tanziminden sonra âsârın muvakkaten muhafazası hususunda hükümetin deruhte ettiği mes'uliyetlerin kâffesi sona ermektedir.

Arazi sahibinin hükûmete bir bedel ödemesi takarrur etmiş ise de Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi maliye tahsildarı vasıtasıyla miktarını bildireceği paranın tahsilini defterdarlığa havale eder.

Arazi sahibi parayı ödemediğini makbuz ibrazı suretiyle isbat edemezse, çıkarılan eşyanın tevzii yapılmaz. Tutulan zabıta bu paranın tediyesi de yazılıdır.

Arazi sahibi işgalden dolayı hükûmetten muayyen bir paranın tediyesini talep edecek yerde çıkarılacak şeylerin bir kısmını veya tamamını talep eder ve bu talebi Maarif Vekâletince kabul edilirse, yukarda bahsi geçen, zabıt varakasında bundan bahsedileceği gibi aynı zabıt varakasında çıkarılan şeylerin ummun menfaatine tahsis edildiği de ilâve olunmakla beraber, bu eserlerin terkedilmesinde zikredilmesi uygun görülen bütün şartlar da bulunur. Arazi sahibi zabıt varakasıyla tesbit edilen şartlara riayet etmediği takdirde, eserlerin terki kararı geri alınır. Arazi sahibine verilen âsâr meyânında Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi fevkalâde ehemmiyeti olan bir şeyin bulunduğunu görürse zabıt varakasında bu keyfiyet derç olunur.

Bu zabıt varakası 20 Haziran 1909 tarihli kanun hükümlerine tevfi kan arazi sahibine tebliğ mahiyetindedir. Bu hükümler müessese veya şahıslara ruhsatı verilen ve devletin yerine kaim olan müesseselerin başlamış olduğu hafriyatı hakkında da tatbik olunur.

Maahaza ruhsatıyenin istirdadına takaddüm eden zamanlarda yapılan hafriyatla meydana çıkarılan eserler ayrı tutularak tevzi ve taksim sırasında yukarda tesbit edilen eşkâl dairesinde yine ayrı olarak hesap edilecektir.

Vatandaşların ve milli moral şahsiyetlerin yaptıkları hafriyat:

Hafriyat yapmak veya 20 Haziran 1909 tarihli, 364 sayılı kanunda derpiş

edilen eserleri araştırmak isteyen İtalyan vatandaşı, alâkadar daire reisi vasıtasıyla ve bir lirezlik pullu istidayla Maarif Vekâletine müracaat etmeğe mecburdur. Her hangi bir müessese veya manevî şahsiyet de aynı merasimi takip eder.

İşbu istidada hafriyatın yapılacağı sahanın mevkii ve kazılacak kısmın genişliği açıkça yazılır. Bundan başka yapılacak araştırmaların devamı müddetiyle hafriyatı bizzat mal sahibi idare etmediği takdirde, hafriyatı idare ve ona nezaret edenlerin isimleri zikredilir. İstidaya hafriyatın yapılacağı arazinin kendi malı olduğunu gösteren tapu senedi veya başka resmî vesika rabtedilir.

Müstedî ibraz edeceği tapu veya sair vesikalarla hafriyatın yapılacağı sahanın münhasıran kendi malı olduğunu isbat etmediği takdirde, müşterek hissedarların bu arazide kendisinin hafriyat yapmasına müsaade ettiklerini ve kanunun bu hususdaki ahkâmına tamamen riayetkâr olduklarını bildiren bir vesika ibraz etmesi lâzımdır.

İlgili daire reisi, talebin kabule şayan olup olmadığını, hafriyatın fennî şekilde yapılabilmesi için daha ne gibi noksanların tamamlanması iktiza ettiğini de ilâve etmek suretiyle istida ve merbutatını Maarif Vekâletine gönderir.

Vekâlet işin ehemmiyetine göre, Yüksek Konseyin fikrini aldıktan sonra, istidanın kabulüne ve hafriyatın iyi bir şekilde yapılması için hafriyatı yapana tahmil edilmesi icap eden usul ve şerait hakkında kararını verir.

Moral şahsiyetlere ait arazide hususî şahısların hafriyat yapması için ruhsatiye verilmez. Meğerki, hafriyatı yapacak olan şahısla moral şahsiyet arasında bu hususta bir anlaşma mevcut olmuş bulunsun. Bu takdirde çıkarılacak olan âsârın yarısı devlete ait olmak üzere diğer yarısı moral şahıslara verilecektir.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi istidanın kabulü üzerine hafriyatın başlanacağı tarihi zikretmek suretiyle ruhsatnâmeyi verir. Bu ruhsatnâmede ayrıca hafriyatın fennî bir şekilde ve iyi bir tarzda cereyan edebilmesi için bütün hu-

susî şerait yazılacağı gibi müsaadenin devamı müddeti de münderiç bulunacaktır. Ruhsatnâmeye müstedî tarafından ödenmek üzere bir buçuk lirezlik bir pul ilsak olunur. Daire reisi ruhsatiyenin verildiğini, muntka hafriyat ve âbideler fahrî müfettişliğine ve nahiye müdürüne bildirir. Bundan başka daire reisi hafriyat ameliyesine nezaret etmek üzere ya bizzat gider veya yerine kendisine tâbi memurlar tayini suretiyle veyahut müstesna ahvalde hafriyat ve âbideler fahrî müfettişleri vasıtasıyla bir hey'et seçer.

Ruhsatiye sahibi aşağıdaki hususatı kat'î surette ifa etmek mecburiyetindedir:

1 - Hafriyatın hükümet memurları tarafından kolaylıkla mürakabe edilebilecek şekilde yapılması lâzımdır. Hafriyatın yalnız eski eserler elde etmek maksadiyle değil, aynı zamanda ilmî gayelerle de idare edilmesi icap eder.

2 - Hükümet memurları, hafriyatın iyi yapılması için ruhsatiyede yazılı olana ilâve olarak şartlar serdetmeğe salâhiyetdar olduklarına dair olan ahkâma göre hareket etmek gerektir.

3 - Sarıh ve vazıh bir muvafakat müstesna olmak üzere arazinin muhtelif yerlerinde aynı zamanda araştırmalara başlanamadığı gibi bunun dışında hafriyat ne bayram günlerinde ve ne de geceleri yapılamaz. Hafriyat meskûn yerlerden uzak mesafelerde yapıldığı takdirde, bu hafriyata sabahları nezarete memur olanların mahalline vürud edebilecekleri bir saatte başlanması ve akşamları aynı memurların gece olmadan evvel birinci meskûn yere ulaşmalarına varabilecek saatte son verilmesi iktiza eder.

Hafriyatın yapılması hususundaki usul ve hükümlerin tamamen tatbiki, araştırma masarifini had bir derecede artırdığı takdirde daire reisliği hafriyatı yapan müfettişe bir yardım yapılmasını vekâlete teklif eder. Böylece bir yardımın yapılması, hükümetin hafriyatı yapan kimsenin yerine kaim olmasına ve aşağıdaki haklarına hâlel getirmez.

Hafriyat aşağıdaki ahvalde durdurulabilir:

A - İdarece etüdler, kabartmalar, re-

simler, fotoğraflar, kalıplar çıkarmak ve başkaca idareye mahsus kopyalar yapmak;

B - Âbideler ve eski eserler bakâyâsının meydana çıkarılması ameliyesine başlamadan evvel Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi istimplâk için Maarif Vekâletine teklifte bulunur.

C - Daire reisi Maarif Vekâletine ruhsatiyenin geri alınmasını teklif ettiği zaman;

D - Ruhsatiyenin istirdadını icap ettiren bütün sebeplerden dolayı.

Ruhsatiyenin geri alınmasıyla beraber keyfiyet bir zabıt varakasıyla tesbit edilerek ve aynı zabıt varakasına ruhsatiyenin geri alınmasını icap ettiren sebepler de kaydedilecektir. Bu zabıt varakasının bir sureti Maarif Vekâletine gönderilir.

Aşağıdaki ahvalde ruhsatiye geri alınabilir:

A - Ruhsatiyenin sahibi Eski Eserler ve Güzel Sanatlar reisinin rıza ve muvafakatı olmaksızın hafriyatın nezaret ve idaresine istidada yazılı olandan başka şahısları ikame ederse;

B - Hafriyat yapanlardan her hangi birisi tarafından meydana çıkarılan menkûl veya gayr-ı menkûl âsâr kırılır veya tahrip edilir veyahut hafriyatı yapanlar o eserleri delmeğe veya tahrip etmeğe teşebbüs ederse;

C - İdarenin verdiği talimata kısmen veya tamamen riayet edilmezse.

Ruhsatiye hafriyata başlamadan evvel de istirdat edilebilir. Hafriyat başladığı takdirde muamelenin hitamına kadar Maarif Vekâletinin nezareti altında bulunacak olan meydana çıkarılmış âsâr üzerindeki haklara hâle gelmemek üzere ruhsatiyenin istirdadı cihetine gidilir.

Ruhsatiye, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisinin raporu üzerine Maarif Vekâleti tarafından istirdad edilir. Hafriyatın durdurulması Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi veya mahallinde bulunan memurlar veya hafriyatın icrasında intizamsızlık veya kanuna aykırılık olduğuna muttali olan adlî zabıta memurları tarafından kararlaştırılır.

Maarif Vekâleti ruhsatiyeyi geri almadığı veya istirdat etmediği ahval müstesna olmak üzere hafriyatın durdurulması idare namına yapılan tetkikat ve etüdler hitam bulduğu ahvalde; vekâlet ruhsatiyeyi veya teklif edilen istimplâk kararını geri almayı muvafık bulmadığı hallerde, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi kendi mes'uliyeti altında araştırmaların başka yapılmasına muvafakat edebilir.

Hafriyatın tatil edilmiş vaziyette kalacağı müddet hiç bir vakit hafriyatın icrası için tespit edilen müddete dahil olamaz.

Vekâlet hafriyat ruhsatiyesinin istirdadını istilzam eden sebeplerin muteber olmadığına hükmettiği takdirde ruhsatiyeyi muteber addettirebilir. Ruhsatiye sahibine hiç bir tazminat verilmediği gibi meydana çıkarılan ve müteakiben çıkarılacak olan eserler hafriyatın hitamında hesaplanır. Ruhsatiyenin geri alınmasına Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisinin mütalâası üzerine, vekâletçe karar verilir ve keyfiyet daire reisi tarafından cevaplı, taahhütlü mektupla ruhsatiye sahibine bildirilir.

Ruhsatiyenin geri alınmasından evvel hafriyatın tatil edilmiş olmasından dolayı ruhsatiye sahibine tazminat verilmaz.

Hafriyatın icrasına nezaret eden memur hafriyata ait günlük deftere her gün çıkan eseri veya âsâr gruplarını numara sırasıyla muntazaman kayıt eder. Hafriyatı yapan kimse meydana çıkarılan ve hafriyat günlük defterine kayıt edilen eserlerin ilgili memurun imzasını taşıyan bir listesini isteyebilir.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisinin veya müfettişinin nokta-i nazarına göre hafriyattan çıkarılan eserler için bir muhafaza amelesine lüzum hissedilirse bu husus, yarı yarıya, idareye ve ruhsatiye sahibine ait ve raci olacaktır. Ruhsatiye sahibi hissesine isabet eden masarif miktarını ödemek istemediği takdirde, bu masraf idare tarafından deruhte edilerek âsârın taksiminde mahsubu yapılacaktır.

Hafriyat hitama erince çıkarılan âsâr ve bunların nakit olarak devlete ait olan karşılığı yarıya indirilmek suretiyle fertlere ait arazide hükûmetçe yapılan hafriyat için tayin ve tesbit edilen eşkâl dairesinde meydana çıkarılan eserlerin takdir-i kıymetiyle taksiminc başlanır. Arazi sahibi hakkında tatbik edilen ahkâm hafriyat sahibi için de muteberdir.

Cins ve mahiyetleri itibariyle meydana çıkarılan eserler taksim edilince hafriyatın sahibi olan ferde verilenler arasında, ehemmiyetleri itibariyle alâkayı cclbedecek derecede, kıymetli olanları bulunduğu takdirde, calib-i dikkat olduklarına dair, zabıt varakasıyla yapılacak olan bu beyan hafriyat sahibine tebliğ hükmündedir.

Ferdlere veya vilâyet ve nahiyelerdeki teşekküllere verilen ruhsatiye neticesinde meydana çıkarılan eserler üzerindeki devlete ait olan eserleri bu vilâyet ve nahiyeler kendi müzelerinde muhafaza edebilmeleri için ilgili daire reisi vasıtasıyla Maarif Vekâletine tevdi edecekleri bir istidayla talepte bulunurlar.

Aynı istidaya kendi meclislerinde bu hususta cereyan etmiş olan müzakereler neticesinde itihaz edilen kararlar da eklenir.

Daire reisi istidayı vekâlete takdim ederken müzenin ehemmiyetine, binalarının istiap kabiliyetine, şehir ve komünlerin verdikleri teminat ve meydana çıkarılan şeylerin devlet koleksiyonlarında olduğu gibi muhafazalarındaki imkânlarla dair izahat vermekle beraber bu talebin terviç olunup olunmadığı hususundaki nokta-i nazarını bildirir.

Şehir ve nahiyelerin talebi ve nahiye reisinin raporu üzerine vekâlet yüksek meclisin fikir ve mütalâasını ister.

Yabancı tabiiyetteki ferdlerle müesseselerin yaptıkları hafriyat:

Kanunun tayin ettiği eşkâl dairesinde istidayla müracaat eden yabancı tabiiyetteki ferdlerle müesseselerin yapacakları hafriyat hakkında da aynı hükümler tatbik olunur. Bunlara ruhsatiyenin verilmesi, istirdadı veya ibtali, hafriyat

işlerine nezaret ve hafriyatın durdurulmasıyla bütün bu hususları takip eden muamelât hakkındaki ahkâm da tatbik olunur.

Daire reisi bu gibi ruhsatiye sahiplerinc meydana çıkarılan şeylerden bir miktar verilmesini uygun bulunduğu takdirde taksim zabtının tanziminden evvel vekâlete teklifte bulunur.

Vekâlet yüksek meclisin mütalâasını aldıktan sonra etüdlerin ve İtalya'daki kültür hareketinin artması için bu eserlerin en iyi şekilde muhafazası şart ve vecibelerini kararlaştırır.

Tesadüfen meydana çıkarılan eserler:

20 Haziran 1909 tarihli ve 364 sayılı kanun hükümlerine tâbi eserler, bir tesadüf eseri olarak, meydana çıktığı takdirde bunları meydana çıkaran veya başka her hangi bir kimse, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi riyaseti tarafından tetkik ve muayene edilinceye kadar muhafazalarına itina etmekle beraber keyfiyeti derhal ihbar etmeğe mecburdur.

Ihbar mecburiyeti İtalya n veya yabancı ferdlere olduğu kadar enstitü ve müesseselere de şâmindir.

Ihbar, müzelere ve mntıka hafriyatı üzerine daire reisine, hafriyat veya âbideler için fahrî müfettiş veya nahiye müdürüne yapılır.

Haberdar edilen veya her hangi bir şekilde bu gibi şeylerin meydana çıkarıldığını öğrenen müfettiş veya nahiye müdürü keyfiyeti Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisine bildirirler.

Meydana çıkarılan şeylerin muhafazalarında müstaceliyet hissedildiği takdirde, keyfiyet eserleri meydana çıkaran tarafından müfettişe veya nahiye müdürüne bildirilir. Bu lüzumu hissedenden keyfiyeti bir zabıt varakasıyla tespit ve meydana çıkarılan şeylerin cins ve miktarını dercederler.

Müfettiş veya nahiye müdürü bir zarar ve hasardan haklı olarak korktukları takdirde yukarda zikri geçen eserlerin müzede veya bu husus için elverişli telâkki edilmiş başka bir yerde muhafazalarını sağlarlar.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi veya onun yerine kaim olan kimse meydana çıkarılan eserleri otuz gün içinde muayene eder. Daire reisi eserlerin meydana çıktığı yeri tahkik etmek hakkını haizdir. Müteakiben meydana çıkarılan eserleri taksim ederken, meydana çıkarılan eserlerle bunların para olarak mukabilleri üzerinde devletin hakkını yarıya indirmek suretiyle kanunun bu husustaki hükümlerini tatbik eder. Yapılan taksimde hafriyat ruhsatiyesinin hamili olan ferde terkedilen âsâr arasında büyük ehemmiyeti haiz eserlerin mevcudiyeti göze çarparsa, zabıt varakasının metninde bundan bahsedilmesi ruhsatiye sahibine yapılan tebliğ mahiyetindedir.

Âsârın tesadüf eseri olarak meydana çıktığı saha, manevî şahsiyetlere ait olduğu takdirde medenî kanunun âsârı meydana çıkarana bahşettiği hak ancak bu eserlerin mukabil kıymetlerinin yarısını tecavüz edemez.

Her hangi bir sebep ve vesileyle olursa olsun tesadüfen meydana çıkarılan ve devlete ait olan âsâr hangi mıntıkada bulunuyorlarsa, o mıntakadaki enstitülere tahsis olunan müstesna ahvalde Maarif Vekâleti Yüksek Konseyin fikir ve mütalâasını aldıktan sonra eserleri başka enstitüye de tahsis edebilir.

Maarif Vekâleti, Yüksek Konseyin muvafık mütalâasını aldıktan sonra daha geniş bir muhafaza garantisi altında, meydana çıkarılmış buldukları mıntika şhir ve kasaba enstitülerinde hıfzedilmek üzere bırakılmalarına muvafakat edebilir.

Eserlerin taksimine ait olan zabta büyük alâka celbedecek bir eserin bulunduğunu dercetmenin unutulması başka her hangi bir zamanda keyfiyettin arazi ve ruhsatiye sahiplerine tebliğ edilmesine mani teşkil etmez.

Ruhsatiyesiz veya ruhsatiye müddetinin inkızasından sonra hafriyat yapıldığı tahakkuk ettiği zaman, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi hadiseyi tetkik etmek üzere iki memur gönderir. Daire reisi bundan başka ceza usul-ü muhakemeleri kanunu mucibince bu hususta salâhiyet sahibi olan memurların

evlere, bahçelere, duvarla çevrili yerlere serbestçe girip hadiseyi tesbit ve indel-hacc meydana çıkartılan eserleri ve bu hafriyatta kullanılmış olan alâtı müsaderede veya buna müteallik muamelâtta hazır bulunmaları için vâliye de müracaat edebilir.

Ceza usul-ü muhakemeleri kanununun 59 ve 61. maddelerine göre bu muamelelerin ifasına memur edilen kimselerin hafriyatın yapıldığı yere giriş ve o mahalde bulunan eserlerle âlâtın müsaderesi hakkında tutacakları zabtı cezaî takibatta bulunmak üzere müddeiumumiye verirler. Bu arada hafriyatın tatil edilmiş vaziyette kalması için en büyük itina ve şiddetli takyitte bulunurlar.

Hafriyat ve âbideler fahrî müfettişliği, kendi mürakabesi altında bulunan arazide ruhsatiyenin verildiğinden kendisi haberdar olmaksızın hafriyat yapıldığına muttali olunca keyfiyeti derhal daire reisine bildirir. Komüne ait arazi hakkında nahiye müdürüne de aynı mecburiyet tahmil edilmiştir. Münasip gördükleri yerde müfettiş nahiye müdürüyle birlikte biraz yukarda bahsettiğimiz muamelâtı ifa etmek üzere adli zabıta memurlarını davet ederler.

Müteakiben daire reisliğine derhal malûmat vermek suretiyle yukardaki memurlar bu muameleleri re'sen de yapabilirler.

Eserlerin tesadüfen meydana çıkarıldığı hakkında derhal ve tam bir şekilde malûmat verilmediği veya bunları meydana çıkarana hamili tarafından el konulduğu veya meydana çıkarılan eserlerden birinin değiştirildiği, delindiği, rahnedar olduğu veya her hangi bir şekilde hasara uğradığı veya nakledildiği veya kanun hükümleri hilâfına faaliyette bulunulduğu veyahut her hal ve kârda tazmini mucip bir harekette bulunulduğu tezahür ederse, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi, yukarda bildirdiğimiz şekilde, vaziyeti mahallinde tetkik ve tesbit etmek üzere iki memur gönderir.

Hafriyat ve âbideler fahrî müfettişleri ve nahiye müdürleri tesadüfen eserlerin meydana çıkarıldığına ve biraz evvel yazdığımız gibi bu eserlerin bazı teh-

likelere maruz bulduklarına muttali olurlarsa, keyfiyeti bir taraftan Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisine bildirmekle beraber diğer taraftan da hadisenin tesbiti ve muktazi müsaderenin yapılması için adli zabıtaya da müracaat ederler.

Daire reisinin gönderdiği memurlarla adli zabıta memurları re'sen bu muamelâtı ifa etmekle beraber, bir taraftan da derhal keyfiyeti daire reisine bildirirler.

Maarif Vekâleti müsadere edilen eserleri Yüksek Konseyin mütalâa ve muvafakatını aldıktan sonra hükümetin şu veya bu enstitüsüne tahsis edebilir.

Yukardaki hükümler, eski eser olarak mühim addedilen, el yazıları veya yazı malzemesi veyahut eski yazı olarak taşıdığı hususiyetlere göre ehemmiyetli telâkki olunan büyük şahsiyetlerin el yazıları ve sair yazı muhtevasının haricî veyahut tarihî, siyasî, edebî, ilmî, artistik kıymeti ve saire gibi metnin dahilî mahiyeti hakkında olduğu kadar eski tezyinî nakışlar, minyatürler ve renkli tezyinî yazılarla basma yazılar, meşhur tâbilerin baskıları, nadir kitaplar ve mahkûkeler hakkında da tatbik olunur.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisliğine ait olan nezaret ve mürakabe hükümet kütüphaneleri hakkındaki nizamnamenin 10. maddesi mucibince kütüphaneler tarafından yapılır.

Muvafakat bir zaman için dahi olsa tarihî, arkeolojik, paletnolojik, paleontolojik artistik veya sikkevî ehemmiyeti haiz eserleri memleket dışına çıkarmak isteyen kimse, eski eserlerle sanat eserlerinin ihracı hususatiyle meşgul olan resmî dairelerden birine istidayla müracaat etmeğe mecburdur. Bu müracaat eser sahibi tarafından olabileceği gibi, onun bir vekili marifetiyle de yapılabilir. Yeter ki, bu vekil sıfatını resmen isbat etmiş olsun, yahut bu müracaat ruhsatiyesi üç sene evvelki tarihe ait olmak kayd-u şartıyla bir ihracatçı tarafından yapılsın.

Eser sahibinin hususî vekili olduğu kadar, ihracatçı da yapılması istenilen ihracaata müteallik muamelelerin kâffesini ifa hususunda aynı eser sahibinin

yegâne ve meşru mümessilleri sıfatını haiz addolunurlar.

Yağlı boya tabloların, heykellerin veya yaşayan, yahut elli seneden evvelki tarihlerde ölmemiş olan sanatkârlar tarafından yapılmış olan başka her türlü sanat eserlerinin ve bu eserlerin kopyalarıyla taklitlerinin memleket dışına çıkarılmalarına müsaade istihsali zımında ihracat dairesine veya bu gibi işler için hususî surette teşkil edilmiş olan dairelere müracaat mecburidir.

Memleket dışına çıkarılmalarına müsaade edilen eserler müterakki vergiden ve iktisap resminden müstesnâdır. Buna dair olan müteakip muameleler hakkında kanun ve nizamnamenin kabul ettiği ahkâm tatbik olunur.

Matbaanın icadı sıralarında basılmış olan eserlerle (1550) senesine kadar basılmış olan kitaplar, tahta üzerindeki mahkûkeler ve kabartma yazılarla minyatürler, ciltli ve ciltsiz el yazıları, sanat eserleriyle antikaların memleket dışına çıkarılmalarına ait olan hükümlere tâbidirler.

Yukarda zikredilen şeylerle eski eser olarak büyük kıymeti haiz el yazıları ve daha yukarda zikri geçen yazı malzemesi (1550) senesinden sonraki tarihe ait oldukları takdirde, memleket dışına ihraç hakkındaki hükümler tatbik olunur.

Yukardaki bendde yazılı şeyleri memleket dışına çıkarmak isteyen kimse 27 Ağustos 1905 tarihli ve 498 sayılı kararname mucibince hükümet kütüphanelerine müracaatla ihraç etmek istediği şeyleri ibraz etmeğe mecburdur.

Bundan evvelki izahat meyanına girmeyen bibliyografik malzeme 2 Haziran 1909 tarihli kanunun 5. maddesi hükümlerine göre mühim alâkanın mevcudiyetine ait tebligatla ibtal edilmeyen ve ihraç eden kimse tarafından imza edilen beyannâmeyle serbestce sevkedilebilir.

Asrî kitapçılık malzemesi ticareti, İtalyan olsun, ecnebi olsun hiçbir kayıt ve memnuiyete tâbi değildir.

Bibliyografik ehemmiyeti haiz şeylerle artistik eşyanın bir tek parti halinde ihracı memnudur.

Bir kaç ihraç ruhsatıyesine tâbi eşya ile ağırlıkları bakımından güçlkle nakledilir şeyler, bahis mevzuu olduğu zaman ancak ihraca tahsis edilen eşyanın daire dışında muayenesi yapılabilir.

Bu gibi muayene ve kontroller dairesinin umuma açık bulunmadığı saatlarda ve ihracat dairesinin gümrük dairelerinde yerleşmemiş bulunduğu şehirlerde yapılabilir.

Kontrolün daire dışında yapılmasını istilzam eden ihracat bu işe tahsis edilen her memur için 15 lîret itibariyle bir tazminata, bağlama ve kurşunla mühürleme masrafı olmak üzere de üç lîretlik bir masrafa tâbidir.

Kontrolün gümrük mıntokası dışında bir mahalde veya daireden üç kilometre mesafede açık bir yerde yapılması arzu edildiği takdirde bu işe tahsis edilen memurlarla hizmet eden şahıs için ikinci mevki gidip gelme yol masrafından maada yukarda zikredilen tazminat ve masarifin iki misli ödenir. Bu tediyeler doğrudan doğruya veyahut posta havalesi olarak yapılır.

Daire dışındaki kontroller İtalya devleti nezdinde akredite edilmiş olan diplomatik misyonlar için serbest olup, bu gibi kontroller için yukarda zikri geçen rüsum ödenmez.

Ruhsatiyeye tâbi eserlerin memleket dışına ihracı - İhbar :

Sevkiyatçı, eserlerin ihracını bildirirken bu hususa ait ve dairesi tarafından meccanen temin edilen üç nüshadan ibaret formülleri doldurarak aşağıdaki meşruhatı ilâve eder:

A - Sahibinin adı, soy adı ve ikametgâhiyle beraber eserin sahibi ve ihracatçı ayrı ayrı şahıslar ise ihracatçının da adı, soy adı ve ikametgâhı yazılır.

B - Gidecekleri memleket ismiyle İtalyan hududuna ulaşmak için takip edilecek yol gösterilir.

C - Mürselünileyhin adı, soy adı ve ikametgâhı,

D - Kolilerin sıra numarası, markası ve işaretleri-mümkün olduğu kadar her biri hakkında ihbar edilen ağırlık,

E - Eserlerin mahiyeti ve tavsifi,

F - Beyan edilenin yazı ve arap rakamlarıyla beyanı,

İhbarnâmede aşağıdaki hususların yazılması lâzımdır:

1 - Bu eserlerin kasaba veya nahiyelere, sivil ve ruhbanî âmme müesseselerine veya diğer kanunen tanınmış olan manevî şahsiyetlere ait olmadıkları,

2 - Kanunun 9. maddesi mucibince memleket dışına çıkarılması men'edilmiş olduğu,

3 - Eserlerin büyük alâka celbedici eserlerden olduklarına dair her hangi bir tebliğ yapılmış ise tebliğin yapıldığı tarih.

İhbarnâme üç nüsha olarak tanzim edilerek sevkedenden kimse tarafından imza edilecektir. Sevkedenden bir müessese olduğu takdirde bu müesseseyi kanunen temsil salâhiyettar olan kimse imza eder.

Yukarda yazılı izahat ve hususattan her hangi biri noksan görülür veya üç nüshada hâk ve silintiler bulunursa beyannâme ihracat dairesi tarafından kabul edilmeyecektir. Demonte edilmiş heykeller veya aşağı değerinde mermer parçalar veya dairesi tarafından takdir edilecek ahval ve şerait bahis mevzuu olduğu ve her kolinin tavsifi müstesna zorluklar arz ettiği takdirde tavsifin münhasıran yapılması kabul edilebilir. Bunun için bir tek ihbarnâmesinde müteaddit kolilerin yazılması mümkün olup, yukarda 8. paragrafda yazılı fiat beyannâmesinde her koli için fiatın ayrı ayrı kayıt edilmesi lâzımdır; meğerki, bu fiatlar bir tek artistik parçaya taallük etmiş olsun.

Her hal ve kârda ihbar beyannâmesi ihraç dairesine tevdi edilir edilmez, bu beyannâme müterakki numarayla numaralanmış ve her nüshası salâhiyettar daire memurları tarafından imzalanmış olmak suretiyle hususî bir deftere kaydedilecektir.

İhracat dairesi hükûmete iktisap hakkının istimalini teklif ettiğini beyan ettikten ve ihracatçı veya sahibinin kanuna aykırı harekete yardım eylediği sabit olduktan sonra eserleri, ne sahibi ve ne de ihracatçı çekebilir.

Gösterilen şeylerin muayenesi:

Bu husus için istihdam edilen üç memur tarafından kolilerin muayenesi kendi şahsî mes'uliyetleri altında inceden inceye yapılır ve memurlar sandıkların çok sağlam olmalarına ve iki kapaklı, iki yan tahtalı veya dip tahtalı olmamalarına ve muayeneden kaçırılmak maksadiyle bir yağlı boyalı bez üzerine bir ikinci bezin mihlanmamış olmasına dikkat etmeğe mecburdurlar.

Daire veya kütüphane böyle veya başka şekilde hileye muttali olurlarsa, bunları kaçak ilân ederek müsadere ederler. Bunu müteakip tanzim edecekleri zabıt varakası, kaçakçılıktan dolayı kanunen tatbiki iktiza eden cezaya müteallik muamelenin ifası için derhal defterdarlığa gönderilir. Bu zabıt varakasının bir sureti de Maarif Vekâletine tevdi edilir. Müteakiben memurlar sandıklarındaki şeylerin beyannâmede zikredilen eserlerle mutabık olup olmadıklarını tetkik edeceklerdir. Herbir sandıkta bulunan eserlerin tavsifini tamamlamak için muhtemel olarak lâzım olacak tazminat bu beyannâme üzerinde kırmızı mürekkeple işaret edilir. Fakat sandıklardaki eşyaya ilâveler yapılmaz.

Bunu müteakip aşağıdaki hususları kararlaştırırlar:

1 - Memleket dışına çıkarılmak üzere getirilen eserlerin muvafıkla Maarif Vekâletince satın alınmalarını teklif etmek;

2 - İcap ederse ihraç edilmelerini men'etmek;

3 - Kabilse memleket dışına ihraç etmek ve ruhsatiye çıkararak rüsumu tesbit ve tediye etmek.

İhraç muamelesinin ifasına memur olanlar, ya ihbarnâmeden veyahut yapılan muayeneden eserler arasında yüksek alâkayı celbedecek bir eserin mevcudiyetine muttali olurlarsa, ihracat dairesi memurları vekâlete malûmat vereceklerdir.

Kezalik böyle bir ihbarnâmenin gelmiş olmasından şüphelendikleri ve manevî şahsiyetlerin eline geçmiş veya her hangi bir şekilde başkasına devredilmiş, gizli hafriyat neticesinde ele geçmiş veya haber verilmeyen hafriyat neticesinde

gizli olarak çıkarılmış eserler bahis mevzuu olduğu takdirde memurlar aynı muameleyi tatbik ederler.

Kapalı sandıklar içine konmuş, bağlanmış ve kurşun mühürlerle mühürlenmiş olan eserler dairede muhafaza altına alınır ve dairenin müsait bir yeri bulunmadığı takdirde eserler muvakkaten devlet galerisinde, müzede veya en yakın kütüphanelerde muhafaza edilirler.

Yukarda sıralanan muameleler hakkında ihracat dairesi bir zabıt varakası tanzim ederek bir suretini, vekâlete gönderir; vekâlet de bu hususda vukubulmuş olması muhtemel kanuna aykırı hareketlerden dolayı, müsebbibleri hakkında takibatta bulunmak üzere müddeiumumiye gönderir.

Eski eserleri iktisap hakkının istimali:

Memleket dışına çıkarılmak üzere gösterilen her hangi bir eseri ihrac etmek isteyen kimse tarafından beyannâmede bildirilen kıymet üzerinden hükûmetçe satın alınması mümkündür.

İhracat dairesi veya kütüphane bu hakkın istimaline lüzum gösterdiği takdirde, eserin fiyatında, satın alınmasını icap ettiren sebebler zikredilmek ve daireyi teşkil eden memurların fikrine göre, ihracın menedilmesi icap edip etmeyeceği bildirilmek suretiyle keyfiyet vekâlete yazılır.

İhracat dairesi eserin sahibine satın alma teklifinden bahsetmekle beraber, eserin iki ayın hitamına kadar hükûmetçe muhafaza altına alınacağını da bildirecektir.

Vekâlet bu müddetin uzatılmasına lüzum gösterirse bunu ihracatçıya bildirir.

Vekâlet, ihracat dairesinin mütalâası üzerine iktisap hakkının kullanılması iktiza edip etmediği hususunda karar verir.

Eserin satın alınması için ödenmesi düşünülen ve sahibi tarafından ihracat talepnâmesinde bildirilen fiyat 500 lireti tecavüz etmediği ve ihracat dairesi münasip gördüğü takdirde ve münasip surette satın alabilecek olan vekâlete, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Müfettişler Dairesi reisine ve Enstitü müdürüne keyfiyeti bildirir. Bu takdirde Eski Eserler ve Güzel

Sanatlar Dairesi reisi ve Enstitü müdürü kanunun bu hususta Maarif Vekâletine bahsettiği hak ve salâhiyetlere sahip olacaktır.

Maarif Vekâleti eseri satın almağa karar verirse ihracatçıya keyfiyeti bildirir ve salâhiyetli daire reisini eseri teslim almağa memur eder.

Hükûmet eseri satın almak istemiyorsa, keyfiyeti ihracat dairesine bildirir ve bu daire eserin ihracına mümanaat etmediği müddetçe ihracat ruhsatıyesini tanzim eder.

Sahibi meçhul olsa dahi eserin satın alınmasına teşebbüs edildiği ahvalde ihracatçının eserin sahibi olmayıp hususî vekili veya sevkiyatçısı olduğu meşruhatıyla ve ihracatçı namına olmak üzere, fiatını mevduat sandığına yatırmak suretiyle tediyesine gayret edilir.

Muayene neticesinde ihracat dairesi eserin ihracına mâni olduğu takdirde keyfiyeti bir zabıt varakasıyla tesbit ederek bir suretini Maarif Vekâletine gönderir, bundan ihracatçıyı da haberdar eder.

Ihracat dairesi, eserin ihracını menetmek icap edip etmediği hususunda bir tereddüde düştüğü takdirde, bir zabıt varakası tanzim edilerek ihracı istenilen eserin fotoğrafı veya tavsifiyle birlikte bir sureti Maarif Vekâletine gönderilir.

Maarif Vekâleti yüksek meclisin mütalâasını alır. Muhalefetten haberdar edilen ihracatçı, bu husustaki kararının neticesini bildirir.

Ihracat dairesinin bu husustaki nokta-i nazarına itiraz ederek eserin ihracını arzu eden kimse kanunun tarif ettiği imkân dairesinde eserin ihracına teşebbüs ettiği zaman Maarif Vekâleti aynı suretle hareket eder.

Yüksek konseyin mütalâasını aldıktan sonra Maarif Vekâleti karar neticesini ihraç için eseri haber veren kimseye ihracat dairesine bildirir. Bu arada eser yukarıda muhtelif vesilelerle izah edildiği veçhile muhafaza altına alınır.

Ihracat dairesi ihracı menedilmiş olan bir şeyi iade etmeğe mecbur olduğu zaman, sahibinin kim olduğunu tesbit

ederek, ancak ona teslim edecek; meğerki aşağıdaki vccibelerin ifasını zarurî kılacak ahval zuhur etmiş olsun.

A - Eseri hiç bir suretle memleket dışına nakletmemek;

B - Eseri kanunun 5,6,7 ve 13. maddeleri hükümlerine tâbi bulundurmak;

C - Muamelâtın kâffesinin suret-i ifasına nezaret etmek hakkına malik olan Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesinin salâhiyetli başkanına eserin naklinden on gün evvel malûmat vermeden onu bir yerden diğerine nakletmemek;

D - Eserin muhafazası için Maarif Vekâletince lüzumlu görülecek restorasyon işlerini masrafı kendisine ait olmak üzere yapmak.

Bahis mevzuu eserler arasında kıymet itibariyle mühim olanları varsa, keyfiyet eserin sahibine ihbarnâmeyle bildirilerek bu ihbarnâmenin bir sureti Maarif Vekâletine gönderilecek ve bu ihbarnâmeye ihracat dairesi tarafından aldırılacak olan eserin bir veya daha fazla fotoğrafı eklenecektir.

Vekâlet mesele hakkında bilgi edincbilmesi için Eski Eserler Dairesi başkanına bu ihbarnâmenin bir suretini gönderir.

Eserin sahibi tercih ettiği ahvalde, yukarıda yazdığımız şekilde, kayda tâbi olan bu eserin bir hükûmet enstitüsünde muhafaza altına alınmasını isteyebilir.

Ihracat dairesinin ihraçlarını menetmeyi düşündüğü eserlerden olup da teklif edilen değeri kabul edilmezse vekâlet, ihracat dairesinin teklifiyle ve gerek tenzili için götürü olarak pazarlıkla almak, gerekse muhammin marifetiyle eserin değerinin tesbiti hususunda ihracatçının muvafakatini istihsal etmek hakkını haizdir.

Ihracatçı eserin fiatını tesbit hususunda vâki teklifi kabul ettiği takdirde bu hususu yazılı olarak bildirmekle beraber, itimadını haiz bir veya iki bilirkişinin adını bildirir.

Bu vesika Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisine gönderilir ve daire reisi bu vesika üzerine ihracatçının gösterdiği bilirkişi adedince bilirkişi intihap ederek

ihracat dairesi memurunun huzurunda yapılacak olan takdir kıymeti gününü tesbit eder. İhracatçı bu toplantıda isterse bulunabilir.

Bu muamele neticesi bir zabıt varakasıyla tesbit edilerek hazır olanlar tarafından imzalanır.

Taraflardan her biri tâyin ettiği bilirkişilerin ücretini deruhte eder.

Reylerde müsavât görüldüğü takdirde taraflar bir hakem tayini cihetine gider ve bu hususta da anlaşamadıkları takdirde keyfiyet bir zabıt varakasıyla tesbit edilerek bilirkişiler ve iki taraf imza ettikten sonra zabıt bir hakem tayin etmesi için temyiz reisine gönderilir.

Bilirkişi eserin memleket dahilindeki değerini koyabilir.

Bilirkişilerin tesbit ettikleri fiat ihracatçı tarafından kabul edildiği takdirde bu hususu hakem kararının aslını veya tasdikli suretini iliştiir için bir lirezlik pul ilsak edilmiş bir kâğıtla ihracat dairesine bildirir.

İhracat dairesi Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi kanalıyla bu evrakı kendi nokta-i nazarını da bildirmek suretiyle vekâlete gönderir.

Vekâlet eseri satın almadığı takdirde hiç bir tarafa nakletmemek, memleket dışına çıkarmamak ve tamire muhtaç olduğu takdirde masrafı kendisine ait olmak üzere tamir ettirmek kayd-u şartıyla onu ihracatçıya terk etmesi hususunu ihracat dairesine emreder.

Satın alma hakkı kullanılmayan veya ihracına muhalefet edilmiş olan eserler için müterakki resmi tahsil edilmek kayıt ve şartıyla ihraç ruhsatı verilir.

Eserin tahsil edilecek rüsumu ihracatçının bildirdiği değer üzerinden hesaplanır. İhracat dairesi bu değeri kabule şayan görmezse eserin değerini tesbit ettirir. İhracatçı ihracat dairesinin tesbit ettiği değeri kabul etmezse, yukarda zikri geçen bilirkişiler hey'eti gibi tayin edilecek olan bir bilirkişi hey'etine müracaat eder.

Bu bilirkişi hey'etinin vereceği karar kat'î ve gayr-i kabil-i itiraz olup ihracatçı ve hükümet için lazımlı-ittibadadır.

Eserin bu suretle değeri tesbit ve tayin edilince ihracat dairesi beyan edilen veya ihraç ihbariyesinin hususî sütununda ihracatçı tarafından bildirilen kıymetin kabul edilip edilmediği veyahut değerini ihracat dairesi veya bilirkişi hey'eti tarafından tesbit edildiği de ilâve edilmek suretiyle ihracatçının kabul ettiği değer üzerinden alınacak rüsumu tayin ve tesbit eder.

İhracatçı tespit edilen rüsumu ihracat dairesinin bu işe bakan memuruna veya kütüphane memuruna tediye eder. Bu rüsumun tediye edildiğini gösteren varakanın ibrazı mukabilinde üzerine bir lirezlik damga pulu yapışık bulunan ihracat ruhsatı verilir.

Beher koli numarası için bir tek ruhsatiye kâfi olup yapılan sevkiyatın bir şahıs tarafından yapılmış olması ve mürselünileyin de bir tek şahıs olması iktiza eder.

İhraç ruhsatı ancak mürselünileye, tanzim edildiği mahal ve ihtiva ettiği tarihten itibaren bir ay için muteber olup bu müddet zarfında sandıkların ihraç ihbarnamesinde gösterilen hudut gümrüğüne ibraz edilmesi mecburidir.

Bu müddet meşru sebeplerden dolayı ihracatçının vereceği pullu istida üzerine Maarif Vekâletince uzatılabilir.

Sandıklar ihracatçıya teslim edilmeden evvel ihracat dairesi tarafından kapanıp bağlandıktan sonra kurşunlarla emiyete alınır.

İhracat dairesi ruhsatiye ve sandıklarla birlikte ihbariyenin ikinci nüshasını ihracatçıya verir. Bu ikinci nüshaya da bir lirezlik bir damga pulu ilsak edilir. Her yazılı sahife dairesinin mührünü ve kıymeti takdir etmiş olan memurların imzalarını ihtiva eder. İhracat dairesinin veya kütüphanenin mülâhaza ve mütalâalarına tahsis edilen sahifede mahfuz kalması icap eden teknik mütalâa yerine (ki bundan dolayı ihbariyenin birinci nüshası mahfuzdur) sandıkların bağlantı ve mühürlenme tarzlarıyla numaraların ve mühürlerin hakiki yeri hakkında vâzih bilgi bulunur.

İhbariyelere ilsak edilecek damga pulu, ihraç ruhsatılarına ilsak edilecek

pul ve masraflarıyla hammaliye, bağlantı malzemesiyle sargı malzemesi ve bir üretimlik bir resim ödenmesi icap eden kurşunlarla mühürlenmeleri masrafları ihracatçıya aittir.

Müsaadeye tâbi olan eserleri sevkiyatçı ibraz ederken bu hususa ayrılmış olan ve ihracat dairesi tarafından meccanen verilen formüller üzerine yazılmış ve aşağıdaki izahatı ihtiva eden buna ait ihbarnâmeyi de üç nüsha olarak ibraz eder.

A - Sahibinin adı, soyadı ve ikâmetgâhiyle ihracatçı başka bir şahıs olduğu takdirde ihracatçının adı, soy adı ve ikâmetgâhi;

B - Eserlerin gideceği yerlerle İtalya hududuna vâsıl olmak için takip edecekleri yol;

C - Mürselünileyhin adı, soy adı ve ikâmetgâhi;

D - Sandıkların sıra numaralarıyla marka ve işaretleri ve mümkün olduğu takdirde her sandık için bildirilen ağırlık;

E - Eserlerin mahiyeti ve kısaca tavsifi;

F - Zamanımıza ait münhasıran artistik eserlere muhassas beyannâme.

İhbariyede yukardaki izahattan herhangi biri noksan olduğu veya üç nüshada hâk ve silintiler bulunduğu takdirde ihbariyeye kabul edilmeyecektir.

Sandıkların muayenesi yukarda bildirilen eşkal dahilinde ve bir tek memur tarafından da yapılabilir.

Muayenede bir dalgınlık neticesi olarak ve iyi niyetle eski bir eser modern eser olarak ihbar edilirse, ihracatçı bu ihbariyeyi normal ihracat için verilen ihbariyeye ile değiştirir.

Bu hal kanunen teşkil edilmiş olan hususî dairelerin birinde müşahede edilecek olursa kapalı, bağlı ve kurşunlarla mühürlenmiş olan sandık masrafları alâkadara ait olmak üzere kendisi tarafından seçilecek olan ihracat dairesine gönderilir.

Muayene neticesinde sandıklar ihbariyeye uygun buldukları takdirde sertifika verilir. Sandığı sevkeden veyahut onun mümasili hududdaki gümrükte ih-

raç ruhsatiyesinden başka bir sandığa ait ve gümrük muayenesinden muafiyete yarayacak olan ihbarnâmeyi ibraz eder.

Sevkiyatçı bu vesikaları kaybettiği takdirde bunları evvelce vermiş olan daireden bir musaddak sûret talep eder. Bu arada eserler gümrükte kalacak ve ardiye bedeli alâkadara ait olacaktır.

İhraç ruhsatiyesine tâbi olan sandıkların muayenesi ancak hudud gümrüğünde yapılır.

Devlet veya Vatikan nezdinde akredite olan diplomatik misyonlara ait sandıklar huduttaki muayeneden istisna edilmiş olup bunların muayenesi Romadaki gümrükte yapılır.

Gümrüğe kanunen ibrazı mecburî olan vesaik olmaksızın gümrüğe getirilen ve deklare edilen kaçak addedilmiş şeyleri muhtevi sandıklar için gümrük memurları, bu sandıkların en yakın ihracat dairesine veya kütüphaneye veya alâkadarın seçeceği başka bir daireye göndermek ve oraca lüzumlu kanunî muamelenin ifasına müteallik masrafları tediye etmek üzere alâkadarı dâvet edecektir.

Sandıkların üzerini kurşunla mühürlenecek ve ihracat dairesine veya kütüphaneye bilgi verecek olan gümrükçe sandıkların gönderilmesinden tahaddüs edecek zarar ve ziyan ihracatçıya ait olacaktır.

Ardiye harcı alâkadara aittir.

Sandıkların ihracat dairesine sevki masrafını alâkadar ödemek istemezse, gümrük idaresi sandığı, zararı ve ziyanı alâkadara ait olmak üzere Devlet müze veya galerisine veya en yakın kütüphaneye göndererek ve idare için herhangi bir mes'uliyet terettüp etmeksizin orada muhafaza altına alınacak ve ancak masraf ve rüsumun tediyesinden sonra sahibine iade edilecektir.

Gümrük muayenesi neticesinde herhangi bir kanunî uygunsuzluk görülmezse, gümrük memurları ruhsatiye ve sertifikayla ihbariyeye nüshasını aldıktan sonra alâkadara gümrük bültenini verecektir.

İhracat ruhsatiyesi ve saire bu bültenin dip koçanına rabt edilecek ve ke-

narda muhafaza edilecek olan ihbarnâmeler her üç ayda bir Maarif Vekâletine gönderilir. Posta paketi veya kıymet-i mukaddereli kutu içinde ecnebi memleketlere yapılacak sevkiyat için ihbariyeye ve buna ait ihraç ruhsatiyesi yalnız bir tek pakete veya bir kutuya müteallik bulunacaktır.

İhracat vergisi her sene takdimen ödenmelidir. Tahsil memuru, ruhsatiyenin arkasını dairenin mühürüyle temhir etmekle beraber tahsil edilen bedeli de gösterecektir.

İhracatçı posta idaresine ihracat ruhsatiyesi veya ihbariyeye birlikte usulü dairesinde bağlanmış ve kurşunla mühürlenmiş olduğu halde posta paketini veya kutusunu ibraz edecektir. Bu vesikalar posta paketini veya kutusunu hudut gümrüğüne kadar takip edecek ve orada gümrük memurları bu vesikalarla posta paketi veya kutusu muhtevasını karşılaştıracak ve müteakiben ihbariyeyi Maarif Vekâletine iade edecektir.

Posta idarcsi paket veya kutunun sevkinin kabul etmeden ve hudut gümrüğü serbestce sevkine muvafakat eylemeden evvel bir ruhsatiyenin arkasında gümrük resminin tahsil edilip edilmediğince ve bibliyografi malzemesinin gönderilmesi hususunda takyidat vaz'edilmiş olup olmadığına dair her hangi bir kaydın mevcut olup olmadığını araştırmaya mecburdur.

Hudut gümrüğü, posta kanununa tevfikân kaçakçılık addiyle tatbik edilmesi icap eden ağır cezaya hâle gelmek üzere, muhtevası hakikat hilafına olarak bildirilen kıymet-i mukaddereli paket veya kutuyu müsadere eder.

İhbariyeye yoluyla ihracat dairelerine veya kütüphanelere ruhsatiyeye müsteniden alclâde ihraç tarzındaki muvakkat ihraç talebine müsaade edilir. Alâkadar ihbariyesinde sene veya ay olarak miktarını tasrih etmek suretiyle muvakkat bir zaman için harice ihraç etmek istediğini bildirir.

Kat'î ihracın memnu olduğu ahvalde muvakkaten ihraç hususundaki talep reddedilir; ve sevki men'edilen eserlerin alın-

ması hususunda hükûmet kanununun bahsettiği hakkı istimal eder.

Ruhsatiyenin verildiği ahvalde teminat olarak, depozito namı altında, gümrük resmi tahsil edilerek mukabilinde verilecek olan makbuz ruhsatiyeye rabtolunur. Muvakkat ihraç halinde hudut gümrükçüleri ihracatçıya yalnız ruhsatiyeyi bırakmak suretiyle ihbariyeyi alırlar.

Ruhsatiyenin muteber kalacağı müddet subutî sebepler ve alâkadarların talebi üzerine vekâletçe uzatılabilir.

Yeniden memlekete ithal edilince eserler çıkış bürosundan ayrı olabilecek olan huduttaki gümrük dairelerinin birine ibraz edilirler; yeter ki çıkış gümrüğü vesikalarının naklinden vaktinde haberdar edilmiş bulunsun.

Eserlerin ihracı sırasında geri alınacak olan ihbarnâmeyle istinaden gümrük birinci muayenesini yaptıktan sonra sandıkları kendi kurşunlarıyla temhir ederek, masrafı alâkadara ait olmak üzere, ihracat dairesine veya alâkadara ruhsatiyeyi verecek olan kütüphaneye gönderir. Daima alâkadarın elinde kalacak olan bu vesikanın arkasına bunları alan makam, sandıkların memlekete tekrar ithal edildikleri günü, ağırlıklarını ve işaretlerini kaydeder. Kezalik Maarif Vekâletine gönderilecek olan ihbariyede bu muamele hakkında da meşruhatta bulunur.

Mürselünileyh daire ruhsatiyeyi geri alacak, kat'î muayeneyi yaptıktan ve her şeyi usulüne uygun bulduktan sonra eşyayı bırakacak ve Maarif Vekâletine malûmat verecektir. Vekâlet gümrük resminin iadesini sağlayacaktır.

İlgili arzu ettiği resmi, ihracat dairesinin muayenesi hususundaki kanunî haklara riayet etmek kayıt ve şartıyla hudutta da yapılabilir. Yeniden memlekete ithal eyledikleri için gümrüğe ibraz edilen vesikalar nataman veya gayr-ı muntazam olurlar veya eserler tesbit edilen müddet zarfında memlekete ithal edilmiş bulunurlarsa, ihracatçı vergiyi tekrar elde etme hakkını kaybeder.

Tarihî, arkeolojik, paleontolojik, paleontolojik ve artistik kıymeti haiz eserlerin dahi devlet arazisi arasından veya nehirler

yahut göller arasından geçmek üzere deniz yoluyla devletin bir yerinden başka bir yerine nakilleri ihraç dairesinin veya kütüphanenin vereceği ruhsatiyeye tâbidir.

Dairenin veya kütüphanenin fikrine göre ihraç hususunda her hangi bir memnu'iyet ve muhalefete veya iktisap hakkına tâbi tutulmaması icap eden bir eser telakki edildiği takdirde ruhsatiye, eserin memleket dışına ihracı halinde ödenmesi icap eden verginin depozito olarak yatırılmasına tâbi olacaktır. Teminat olarak yatırılacak para tahsil memuru tarafından irat kaydedilmeyip, eserin sevk edildiği yerdeki ihracat dairesine kendisinin verdiği ve başka bir ihraç dairesinin veya galeri, müze veyahut kütüphane müdürlüğünün, eserin İtalya'da istenilen yere vasil olduğuna dair meşruhatını ihtiva edecek olan ruhsatiye ibraz edilir edilmez sahibine iade edilir.

Bütün diğer ahvalde ihracat dairesi kaç defa muvafık bulur ve sahibi talep ederse gönderilmesi istenilen şeyler masrafı ve zararı sahibine ait olmak üzere ihracat dairesi marifetiyle istenilen yere sevk edilir.

Alelâde basit bir muvafakatnâmeye tâbi olan şeylere dair müsaadenin istihali için ihracat dairesine müracaat kâfidir. Eserlerin getirildiği gün veya ihracatçının uygun gördüğü ahvalde, sevk masraflarının peşinen ödenmiş veya teminat olarak yatırılmış olması kaydıyla, dairede çıkan mühim bir mâni, servisin normal işlemini imkânsız kıldığı takdirde, servisin faaliyette bulunduğu ertesi günü ruhsatiye verilir. Hariçten memlekete ithal edilen eserler müterakki vergi tediyesine hacet kalmadan tekrar memleket dışına çıkarılabilirler.

Vukubulan ithali teyit eden vesaik ihracat daireleri veya kütüphaneler tarafından verilen sertifika, başka munzam bir vesika veya aynı kuvvet ve kıymeti haiz delil ibrazına lüzum yoktur. Muvakkat ithalât dolayısıyla kanunun müsaadatından faydalanması bahis mevzuu olan şeyler gümrük muamelesinin ifası için gümrük idaresine götürülecek ve bu muameleler ifa edildikten ve hudut güm-

rüğü rüsümü ödendikten sonra sandıklar gümrükçe kapanıp kurşunla mühürlenecek ve masrafı ilgili tarafından ödenmek kayıt ve şartıyla ithalâtçı tarafından gösterilecek olan ihracat dairesine veya kütüphaneye gönderilecektir.

Sandıklar ithalât sertifikasını almak üzere bir istidayla terfik edilecek ve bu istidada sandıkların ihtiva ettiği şeylerin tavsifi hakkında meşruhat da bulunacaktır.

Gümrük dairesi ithalâtçının bildireceği bütün karakteristik tavsifi hususiyetleri veya ithal edilmiş olan şeyleri, teşhise medar olacak her türlü izahatı istidaya ilâve etmek suretiyle muayencyi yapacaktır. İhracat dairesi hususî deftere kaydettikten sonra lüzumlu muvakkat ithal sertifikasını verecektir.

Kraliyet hükûmeti ve Vatikan nezdinde akredite diplomatik misyonlar reisleri ithalât dairesine ibraz edilen basit talepnâmeye istinaden muvakkat ithal sertifikasını alacaklardır. Muvakkaten ithal edilen tarihî kıymeti haiz şeylerin muayenesi daire dışında da yapılabilir.

Posta paketi halinde gelen şeylerin muvakkat ithal ruhsatiyesi doğrudan doğruya gümrüğe gönderilmiş olabilir; alâkadarın isteği üzerine ihracat dairesi tarafından da verilebilir.

Yeter ki:

A - Posta paketinin mühürleri henüz bozulmamış olsun,

B - Posta mühürlerinden veya diğer posta veya gümrük vesikalarından paketin on beş gün evveline kadar mürselünileyh tarafından alınmış olduğunun sabit olması,

C - Hudut gümrük resimlerinin ödenmiş olması,

D - Paketin siklet ve eb'adının posta ve gümrük vesikalarında gösterilen siklet ve eb'ada tevafuk etmesi,

Verilecek olan muvakkat ithal ruhsatiyesinde yukardaki ahvale dair hassatan meşruhat bulunması lâzımdır.

Yukarda zikri geçen ahvalin mevcudiyeti halinde ihracat dairesinde veya kütüphanede takip edilecek muamele gümrük muamelesi hükmünde olacaktır. Ruhsatiye-

nin hükmü verildiği tarihten itibaren beş sene için muteberdir. Ruhsatiye bu müddet zarfında tecdit edilmiş bulunmadığı takdirde ithalatçının bu husustaki hakları sakit olacaktır.

Alâkadar bir lirezlik pul ilsak edeceği istidayla Maarif Vekâletine müracaat ederek hitam bulan muamelenin beş sene daha temdidini isteyebilir. Vekâlet işin mahiyetini tevsik ve tahkik ettikten sonra ruhsatiyenin uzatılmasını emreder.

Muvakkaten ithal edilen şeyleri tekrar ihraç etmek isteyen kimse, ithal için müracaat edilmiş olan ihracaat dairesine veya kütüphaneye müracaat etmeğe mecburdur. Alâkadar istidaya muvakkat ithal ruhsatiyesini ve muhtemel müddet uzatılmalarına ait vekâletin tezkerelerini rabtlemek suretiyle alelâde ihraç için kabul edilen usul dairesinde keyfiyeti ihbar eder.

Muvakkat ithal ruhsatiyesi istihsal edilmiş olan şeylerin kâffesi, yeniden ihraç edildikleri zaman ihracat dairesi veya kütüphane bu vesikayı alacaktır. Aksi takdirde daire veya kütüphane, verilen ruhsatiyenin tarih ve numarasını da zikretmek suretiyle vesikanın arkasına yapılan kısmı ihraç muamelesi hakkında meşruhat verdikten sonra alâkadara iade eder.

Ihracat ruhsatiyesi veya ilmühaberi alınmasını istilzam eden eserlerin ruhsatiye almaksızın ihraç edildikleri veya ihraçlarına teşebbüs olunduğu takdirde keyfiyeti meydana çıkaran memurlar, bu eserlerin sevkini durdurmakla beraber onları en yakın gümrük dairesine gönderecek vukuu hali bir zabıt varakasıyla tesbit ederler. Bundan başka eserler cins ve miktar itibariyle beyannâmede yazılı olanlardan farklı oldukları veya sahte beyannâmeyle bildirildikleri veya ihracata ait hükümlerin tatbikına imkân vermemek düşüncesiyle ihracına teşebbüs edilen eserler başka şeylerle karıştırılmış oldukları görüldüğü takdirde dahi ayrıca bir zabıt tutulur.

Bu zabıt iki nüsha olarak tanzim edilmekte olup bir nüshası gümrük dairesince muhafaza edildikten sonra, diğer

nüshası müsadere edilen şeylerle birlikte en yakın ihracat dairesine gönderilir. Talep vukuunda bir üçüncü nüsha da ihracatçıya verilir.

Ihracat dairesi eserlerin ruhsatiyeye veya ilmühabere tâbi olup olmadıklarını tetkik ettikten sonra bunları ruhsatiyeye tâbi gördüğü takdirde ödenmesi lâzım gelen ihraç resmini bildirmek suretiyle gümrük dairesine haber verir. Gümrük dairesi eserleri kaçak addetmekle beraber, müsadereye müteallik zabıt varakasına dayanarak para cezasına ait bir zabıt tanzim eder ve bir suretini Maarif Vekâletine gönderir.

Yalnız bir ilmühabere dayanan şeyler için ise ihracat dairesi bilgi vermekle beraber, muameleyi takip etmemesi için gümrüğe talimat verir. Bu eserler veya eşya idare için hiç bir mes'uliyeti istilzam etmemek kayıt ve şartıyla bu eserlerin veya eşyanın sahibi ardiye, nakliye ve sairce olmak üzere yapılmış olan bütün masrafları ödeyip, kendisine teslimini talep edinceye kadar, bu eserler ihracat dairesinde veya bu dairenin münasip göreceği bir devlet enstitüsünde mahfuz kalırlar.

Sahte veya her hangi bir şekilde tahrif edilmiş vesikalara dayanarak veya değiştirilmiş sandıkla veya sandığın kapak veya yan tahtalarından birinin değiştirilmesi suretiyle hileli bir şekilde eserlerin kaçırılmasına teşebbüs edildiği takdirde gümrük idaresi bunları müsadere etmekle beraber keyfiyeti bir zabıt varakasıyla tesbit ve ihracatçı hakkında kaçakçılıktan başka ceza kanununun bu husustaki cezaî hükümlerinin tatbiki suretiyle, takibatta bulunulması için evrakı Müddei-umumiliğe tevdi eder.

Sandıklar üzerindeki kurşunlarda ve bağlantılarda bir değişiklik olduğu ahvalde de aynı tarzda hareket edilir.

Gümrükçe tutulan zabıtın bir suretiyle buna müteallik vesaikin bir sureti Maarif Vekâletine gönderilir.

Yukardaki ahvalin tahaddüsünde tahsil edilecek olan para cezasının yarısı, İtalyan Gümrük kanununun 20. maddesinde zikri geçen fonlara ayrıldıktan sonra diğer yarısının azamî on bin lirete

kadar olan miktarı bu işte hizmetleri sebketmiş olan memurlara dağıtılır.

Maarif Vekâleti, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Konseyinin mütalâasını aldıktan sonra, mahkeme kararıyla müsaderelerine karar verilen eserlerin muhafaza edilecekleri enstitüyü tesbit eder.

Artistik bilgiler veren enstitüler tesisi, Maarif Vekâletine ait bütün diğer enstitülerle artistik bilgiler vermeye namzet olan müesseselerin kâffesi Maarif Vekâletinin nezaret ve mürakabesine tâbidir.

Maarif Vekâletinin müsaadesi olmaksızın hiç bir kimse artistik bilgiler veren mektepler te'sis edemez.

Hükümet veya moral şahsiyetler tarafından idare edilen enstitüler hukukan devlete ait enstitüler seviyesinde olabilirler.

Maarif Vekâletinin teklifi üzerine Maliye Vekiliyle anlaşarak bu husustaki usul ve şerait tesbit edilir.

Artistik bilgiler veren her enstitünün başında Maarif Vekâleti tarafından tayin edilen bir başkan bulunur. Bu başkan kanunun tayin ettiği eşkal dairesinde enstitünün idare ve artistik çalışmalarına nezaret eder.

Başkanın maiyetinde enstitünün öğretim ve inzibatı gidişini idare ve her sahada başkanın direktiflerini yerine getiren bir müdür vardır. Müdüriyet makamı bulunmayan enstitülerde öğretmenlerden biri Maarif Vekâleti tarafından iki sene müddetle bu vazifeye tayin edilir.

Maarif işlerinin yürütülmesinde başkan, öğretmenler meclisinin yardım ve müzaharetine mazhar olup bu meclis kendi reisliği altında enstitü müdüründen ve öğretmenlerden teşekkül etmektedir.

İdare meclisleri te'sisini âmir olan bütün hükümler mülga olup bundan Konservatuvar ve Roma Güzel Sanatlar Akademisi müstesnadır.

Maarif Vekilinin müsaadesi olmaksızın Başkan tarafından hiç bir masraf ihtiyar edilemez. Vekil muayyen kategoriye dahil ve hassaten her malî sene için muayyen bir miktara münhasır olan masraflara ait müsaadeyi verebilir.

Maliye Vekili artistik bilgiler veren

enstitülerin malî bakımdan teftişlerini yaptırabilir.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Konseyi, Maarif Vekilinin teklifi üzerine Kırılın iradesiyle tâyin edilen on beş azadan tereküp eder. Bu meclis istişarî reye sahip olmak üzere Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Umum Müdürü sıfatını haiz olan bir başkanın reisliği altında olup idarî bakımdan Maarif Vekilinin veya bu vekâlet müsteşarının emri altında bulunur.

Maarif Vekili meclis azaları arasından birini başkan yardımcılığına intihap eder.

Yüksek meclisle istişare meclisi azaları bu vazifede üç sene müddetle kalmakta olup üç senelik müddetin hitamında tekrar seçilebilirler. Üç sene zarfında tayin edilenler üç senelik müddetin sona ermesi dolayısıyla azalık sıfatından sakıt olanlarla birlikte bu sıfatı kaybederler. Bugünkü konsey azasiyle istişare meclisi azası 20 Haziran 1935 tarihli ve 1071 sayılı kanunun 6,7 ve 8. maddelerindeki ahvalde azalık sıfatını kaybederler.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisinin mütalâasını almak hususundaki hükümler mülğadır.

Artistik bilgiler veren devlet enstitüleri müdür ve öğretmen vazifeleri açık müsabaka veya imtihanla ehliyeti sabit olanlara verilir. Bu takdirde vekil tahsil dereceleri muayyen bir seviyede olan müsabıkların imtihana tâbi tutulmalarını kararlaştırır.

Vekil tarafından tayin edilen ve üç azadan tereküp eden hakem hey'eti müsabakaya mevzu olan vazifeye lâıyk üç kişiyi ehliyet derecelerine göre namzet olarak teklif ederler. Vekil kanuna ve artistik öğretim icaplarına uygun olduğu takdirde, hakem hey'etinin teklifini tasvip ve aksi halde hükümsüz addeder. Vekilin bu kararı gayr-ı kabil-i itirazdır.

Müsabakaya konulan vazife birinci gelene ve bunun istinkâfi halinde ikinciye ve bu siyakta üçüncüye verilir.

Vekilistisnaen enstitü müdür ve öğretmen vazifelerini müsabakaya tâbi tutmaksızın yalnız kendi sanatlarında şöret sahibi olan kimseleri tayin edebilir.

Vekil bu şekilde tayin edilen personeli tecrübe devresinden istisna edebileceği gibi artistik bilgiler veren enstitüler personeli ni başka tedrisata veya başka tipteki enstitülere nakledebilir. Bu personele vekil tarafından tayin edilecek ahval ve şerait altında kendi arzularını izhar etmek hakkı bahşedilmiştir. Bu tedbirlere karşı itiraz caiz değildir.

Yukarda zikri geçen enstitülerde her hangi bir öğretim vazifesine veya bu vazifelerden birinin vekâletine tayin ancak Maarif Vekâletine aittir. Vekil bu salâhiyetlerini kısmen veya tamamen enstitü başkanlarına devredebilir.

Müstesna ahval hariç olmak üzere öğretmenler kendi vazifeleri dışında her hangi bir vazifeye asaleten veya vekâleten tayin edilemezler. Vazife sahibi olanlar haftada 24 saatin fevkinde vazife deruhte edemezler.

İnzibatî sahada artistik bilgiler veren enstitüler personeli hakkında 10 Aralık 1923 tarihli ve 2960 sayılı kanunla müteakiben ta'dil edilen maddeler hükümleri tatbik edilmekte olup, bu husus için vekil tarafından tayin edilen beşi asil ve ikisi ihtiyat olmak üzere yedi azadan mürekkep bir inzibat komisyonu teşkil edilmiştir. Bu komisyonun kâtiplik vazifesi Maarif Vekâleti merkez idaresinde A grubuna dahil ve her halde 9. dereceden aşağı olmayan bir memur tarafından görülür. Bu komisyon azaları bu sıfatları bir sene müddetle muhafaza etmekte olup yeneden tayinleri mümkündür. Vekil bu azalar arasından birini başkanlığa seçer.

Talebenin artistik sahadaki olgunluk derecelerini tayin eden imtihan komisyonu Maarif Vekili tarafından tayin edilen beş azadan tereküp eder. Sanat mektepleriyle enstitülerinde daha yüksek sınıflara talebe kabulü için ehliyet imtihanları yapılabilir; aynı enstitülerdeki mezuniyet imtihanlarına devlet mekteplerinde kurslara devam etmemiş olanlar da kabul edilebilirler.

Vekil tarafından tayin edilen beş aza ile Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Umum Müdüründen teşekkül eden ve vekilin reisliği altında bulunan bir komisyon artistik bilgiler veren devlete ait enstitü-

lerle diğer hususî enstitülerde derslere esas olacak kitapların tetkikini teklif eder. Maarif Vekili muayyen hususat için aynı komisyon içinden hususî komiteler teşkil etmekle beraber bu komitelere, aynı komisyona iştirak etmeyen fertlerin katılmasını da kararlaştırabilir. Bu tetkikattan dolayı komisyon azasına herhangi bir ücret ve hakkı huzur ödenmesi bahis mevzuu değildir. Ancak imtihan neticesinin bir revizyona tâbi tutulması, imtihana giren kimseler tarafından talep edildiği takdirde, bu hususta yapılması muhtemel masraflar dışında talibi veya talipleri tarafından her hangi bir vergi ödenmez. Millet in artistik ve arkeolojik servetinin himayesine müteallik salâhiyet ve vazifeler münhasıran Maarif Vekiline aittir.

Maarif Vekili bu husustaki salâhiyetlerinden bir kısmını veya tamamını Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi başkanlarıyla diğer memurlara verebileceği gibi salâhiyetlerini dilediği anda geri çekebilir.

Millî âbidelerle âsâr-ı atıkaya ait sanat eserlerinin muhafazası vazifesiyle mükellef olan komisyonlara dair 31 Aralık 1923 tarihli ve 3164 sayılı kanunun 9. maddesiyle 9 Ekim 1924 tarihli ve 1627 sayılı kanunun 34. maddesi mülgadır.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi başkanlarıyla müdürleri ve âbidelerin, müzelerin, galerilerin ve âsâr-ı atıkaya müteallik hafriyata nezâret eden fahrî memurlar vekilin daha evvel müsaadesi istihsal edilmedikçe kendilerine daha evvel tahsis edilen fonlardan her hangi bir masraf ihtiyar etmek salâhiyetini haiz değillerdir.

Vekil bir emirnameyle muayyen kategoriye dahil işler için her malî yıl devamı müddetince ve muayyen bir meblâğa inhisar etmek üzere lüzumlu masrafın ihtiyarına müsaade verebilir.

İstisnaî mahiyette olmak üzere arkeolojik veya sanat tarihi profesörleriyle Üniversitenin mümasil maddelerini tedris eden profesörler muvakkaten ve meccanî olarak Eski Eserler ve Güzel Sanatlar

İdaresinin bir dairesinin umurunu tedvire memur edilebilirler.

MAARİF VEKÂLETİ

Tarihî ve artistik ehemmiyeti haiz şeylerin himayesi :

Resmî Gazetenin 8 Ağustos 1939 tarihli nüshasında neşredilmiş olan 1 Haziran 1939 tarihli ve 1089 sayılı kanunun hülâsası.

Artistik, tarihî, arkeolojik veya etnografik ehemmiyeti haiz menkûl ve gayr-ı menkûl şeyler bu kanuna tâbidir. Bundan başka aşağıdaki şeyler de buna dahildir:

- a) Kable't-tarih devirleri ve ilk medeniyeti ilgilendiren şeyler,
- b) Beşer hayatını ilgilendiren şeyler,
- c) El yazıları, otoğrafipler, muhabere-ler, mühim vesikalar, kitaplar, matbu-alar, nadir ve kıymetli mahkûkeler,

Bunlarla beraber tarihî ve artistik kıymeti haiz olan şehirler, parklar ve bahçeler de bu arada sayılabilir.

Yaşayan muharrirlerin, temsili elli seneyi geçmeyen operalar bu kanunun daire-i şumulüne girmemektedir.

Bununla beraber siyasî ve askerî tarihle olduğu kadar edebiyat, sanat ve kültürle olan alâkaları dolayısıyla suret-i hususiyede mühim addedilen ve binaenaleyh Maarif Vekâletinin idarî mahiyette tebligatına mevzu teşkil eden gayr-ı menkûl şeyler de bu kanun hükümlerine tâbidir.

Maarif Vekâleti her ne suret ve sıfatla olursa olsun yukarda yazılı gayr-ı menkûllere sahip veya bunların sadece vazıu'l-yedi olan kimselere bunların suret-i hususiyede ehemmiyet-i fevkalâdeyi haiz şeyler olduklarını bildirir.

Kasaba ve nahiye mümessilleriyle kanunen tanınmış olan müesseseler ve enstitü mümessilleri temsil ettikleri müesseseler veya enstitülere ait olan yukarda yazılı şeylerin izahlı bir cedvelini Maarif Vekâletine tevdi etmeğe mecburdurlar.

Maarif Vekâleti, vekâletin ilimler ve sanatlar meclisinin mütalâasını aldıktan sonra anane veya şöhret veyahut mahal-

lin karakteristik vasıflarını taşımaları bakımından istisnâî bir tarihî kıymeti haiz olan şeylerin koleksiyon veya scriyelerinin teşkilini emredebilir.

Maarif Vekâleti bu kanuna tâbi olan şeyler üzerinde umumun iktisap ettiği istimal ve faydalanma haklarına riayet edilmesine nezaret eder.

Ekleziyastik birliklerin malı olan şeylere taallûk ettiği zaman Maarif Vekâleti dinî icapların ifasına hâlel gelmemesine çalışır.

Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi bu kanuna tâbi olan şeylerin korunma ve muhafaza şartlarını tesbit etmek üzere her an teftiş edebilir.

Maarif Vekili tarafından alınan tedbirler kat'îdir. Ma'dun makamların tedbirlerine karşı silsile-i meratibe riayet suretiyle Maarif Vekiline müracaat caizdir.

Artistik ve tarihî kıymetleri olan şeylerin muhafaza, masuniyet ve emniyetleri hususunda alınan tedbirler :

Kasabaların, komünlerin ve kanunen tanınmış olan müesseseler ve enstitülerin malı olan şeyler, Maarif Vekâletinin müsaadesi olmaksızın tahrip, tadil ve restore edilemezler. Bu gibi şeyler artistik ve tarihî kıymetleriyle gayr-ı kabil-i te'lif olacak veya onların muhafaza ve korunmalarına zarar verebilecek hususlara tahsis edilemezler.

Ekleziyastik müesseselere ait olan şeyler hususunda, dinî vecibelerin ifasına yarıyan şeylerden oldukları takdirde Maarif Vekili bu makamlarla anlaşarak bunlar hakkında karar verir.

Tarihî veya artistik kıymeti haiz olan şeyleri, sahibi veya vazıu'l-yedi olan kimse yer değiştirdiği takdirde keyfiyeti Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisine bildirir. Reis de bunların nakil esnasında bir zarara uğramalarına mani olacak tedbirleri alır.

Vekil gayr-ı menkûl eserlerin masuniyet ve tamamîyetlerinin ve görünüşlerinin zarara uğramasına, ışık vaziyetinin ve muhite karşı olan dekorun değişmesine mani olacak tedbirleri alır.

Gayr-ı menkûl eserlerin manzarasını

bozan ve halkın temaşa etmesine mâni olan afişler, ilânlar ve diğer neşir vasıtalarının yapıştirılması caiz değildir.

Maarif Vekâleti, Eğitim İlim ve Sanat Millî Konseyinin mütalâasını aldıktan sonra devletin veya diğer enstitü ve âmme müesseselerinin malı olan antikaların ve sanat eserlerinin satılmasına izin verebilir. Yeter ki onların muhafazalarına mani bir hal husule gelmiş ve umumun istifadcsi azalmış olmasın.

Vekâlet bundan başka devletin veya diğer müesseselerin kolleksiyonları için mühim olmayan antika ve sanat eserlerinin satılmasına da izin verebilir. Vekil, İlim ve Sanat Millî Konseyinin mütalâasını aldıktan sonra bu gibi şeylerin satışına izin verilmesi halinde millî servete büyük bir zarar geleceğine hükmettiği takdirde verilen müsaadeyi geri alabilir.

Devlet veya başka resmî bir müessese ve enstitü nam ve hesabına bir bina yıktırıldığı zaman inhidam dolayısıyla tarihî değerleri bakımından mühim adde edilen eserler meydana çıksa dahi bu eserler mukavele mucibince binayı hedm eden müteahhide terkedilmiş olan eserler arasında giremez.

Memleket dışına ihraçları kanunun himayesi altında bulunan millî servet için büyük bir zarar teşkil edeceğine hükmedilen ve tarih ve sanat bakımından kıymet arzeden âsâr ve eşyanın ihracı suret-i kat'iyede memnudur.

İhracı yapan kimse Maarif Vekili tarafından bu eserlere verilen değeri kabul etmediği takdirde biri vekil ve diğeri ihracatçı, bir üçüncüsü de mahkeme reisi tarafından tayin edilen üç kişilik bir komisyon tarafından eserlerin kıymeti gayr-ı kabil-i rucu olmak üzere tesbit edilir. İhbardan itibaren iki ay içinde Maarif Vekili aynı ihbariyede beyan edilen kıymet üzerinden kanunun himayesi altında bulunan ve millî servet için büyük bir ehemmiyet arzeden eserleri satın almak hakkını muhafaza eder.

Muvakkaten ihraç edilen eserler de müterakki ihracat vergisine tâbi olup bu vergi teminat olarak ihracatın yapıldığı sırada tahsil edilir ve muvakkaten ihracına

müsaade edilen bu eserler tesbit edilen muayyen müddet zarfında memlekete iade edilmedikleri takdirde irat kaydedilir.

Maarif Vekili, Maliye Vekiliyle anlaşarak hariçteki mostra veya sergilerde teşhir edilmek veya devletin diplomatik veya konsolosluk merkezlerinin tefriş ve tezyini hususunda kullanılmak üzere kıymetli sanat eserlerinin ve antikaların serbest olarak muvakkaten memleket dışına çıkarılmalarına müsaade edebilir.

Âsâr-ı atika araştırmaları neticesinde bulunan eserlerle eşya devlete aittir. Bulunan şeylerden dolayı arazi sahibine vekil tarafından para olarak veya bulunan şeylerin bir kısmını bırakmak mukabilinde aynı eşyanın kıymetinin hiç bir vakit dörtte birini geçmemek üzere bir prim verilebilir. Araştırmalar neticesinde veya tesadüfen meydana çıkarılan sanat eserlerine veya antikalara tesadüf eden veya bunları yedinde tutan kimse ceza kanununun 622. maddesi hükümlerine tevfikân cezalandırılır.

Bu suç kendilerine hafriyat veya araştırma ruhsatıyesi verilen kimse tarafından işlendiği takdirde ceza kanununun 625. maddesi hükümleri tatbik olunur. Bu hareket dolayısıyla kısmen veya tamamen gayr-ı kabil-i tamir bir zarar meydana gelirse kanunun 59. maddesi hükümleri tatbik olunur.

Tabii güzellikler ve şayan-ı temaşa yerlerin korunmasına ait 29 Haziran 1939 tarihli ve 1497 No. lu kanun.

1 - Umumun atfettiği büyük ehemmiyet dolayısıyla aşağıdakiler bu kanuna tâbidir:

a) Tabii vasıfları ve jeolojik hususiyetleri olan gayr-ı menkûl şeyler,

b) Artistik ve tarihî ehemmiyetleri olan şeylerin himayesine ait kanunlarda bahis mevzuu olmayan ve güzellikleri dolayısıyla tefrik edilen şehirler, bahçeler ve parklar,

c) Estetik ve an'anevî ehemmiyet ve kıymetleri olmakla beraber karakteristik vasıflar arzeden gayr-ı menkûl şeylerin hey'et-i mecmuası,

d) Tabii güzellikte olan şayan-ı temaşa yerlerden halkın istifadesine açık olan bu ve buna mümasil yerler,

2 - Bu şeyler ve mevkiler her şehir ve kasaba için ayrı olmak üzere iki liste yapılmak suretiyle Maarif Vekâletinde bir komisyona tevdi olunur. Bu komisyonun başkanlığında tercihan Millî Terbiye ve İlim ve Sanat komisyonu azası meyanından seçilen biri bulunmakta olup aşağıdaki zevattan tereküp etmektedir:

Merkezde salâhiyet sahibi âbideler dairesi başkanı. Kaza turizm birliği başkanı veya onun bir mümessili.

İlgili komünlerin idare âmirleri ve alâkadar kategoriler mümessilleri bu komisyona dahil değildir.

Komisyonun başkanı madencilik sahasında ihtisas sahibi kimseleri veya millî orman milis teşkilâtından bir mümessil veya eşyanın tabiatına ve işbu kanunun mevzuunu teşkil eden mahallere göre sanat ve meslekler konfederasyonu tarafından gösterilen bir artisti tayin eder.

3 - Üç ayda bir neşir ve ilân edilen bu gibi yerlere ait listelerin ilân devresi geçtikten sonra listelere mevzu teşkil eden eşyanın sahipleri, malikleri, vazı'ül-yedleri ve her ne suretle olursa olsun bu eşya ile alâkadar olanlar daire başkanlığı vasıtasıyla Maarif Vekâletine itirazlarını bildirebilirler.

Maarif Vekâleti vesaiiki tetkik ederek lüzumlu gördüğü tadilâtı yaptıktan sonra listeyi tasdik eder.

4 - Muhtelif mahallere ait listeler bu şekilde Maarif Vekili tarafından tasvip edildikten sonra devletin resmî ceridesinde neşir ve ilân olunur. Bu ilânı ihtiva eden *Resmî Gazetenin* bir nüshası üç ay müddetle alâkadar komünlerin tabelâsında asılır. Bu gazetenin bir diğer nüshası mahallin plânıyla birlikte alâkadarların görebilmesi için her komünün salâhiyetli dairesine gönderilir. Müteakip üç aylık devre içinde ilgili zi'l-yedleri, mutasarrıf veya malikleri, bu hususta reyini izhar etmiş olan, Maarif Vekâletinin salâhiyet sahibi teknik hey'etlerinin ve Danıştayın mütalâasını aldıktan sonra hükûmete müracaat etmek hakkına sahiptirler.

5 - Yukarda zikri geçen listeye dahil geniş mahallerin etrafının şayan-ı temaşa güzelliklere zarar verecek ve güzellikleri ihlâl edecek bir mahiyet almalarına mâni olmak maksadiyle nizamnâmenin derpiş ettiği eşkal dairesinde tanzim olunmak ve aynı listeye tasdik ve neşir ve ilân edilmek üzere Maarif Vekâleti arazinin bir manzara plânından faydalanır. Bu plân listenin neşirinden sonra tanzim edilmişse ilgili komünlerin tabelâsında üç aylık bir devre için ta'lik edilmek suretiyle ayrıca ilân edilir. Bu plâna karşı alâkadarlar muayyen müddet zarfında itiraz etmek hakkını haizdirler.

6 - Vilâyet komisyonu tarafından tanzim edilen ve 1. ve 2. maddelerde zikri geçen şeylerin listesi esasına dayanarak Maarif Vekili bunların her ne suretle olursa olsun mutasarrıfı, maliki veya vazı'ül-yedi olan kimselere listeler muhteviyatının âmme için büyük bir ehemmiyet arzettiğini tebliğ eder.

Vekilin talebi üzerinc hususî sicilince kaydedilen bu tebliğnâme ancak ondan sonra bu gayr-ı menkûllerin sahip ve malikleriyle vazı'ül-yedleri olacak olanlar nazarında hüküm ifade eder.

7 - Tebliğnâmenin mevzuunu teşkil eden ve listelere dahil olan gayr-ı menkûlün her ne namla olursa olsun sahipleri, malikleri ve vazı'ül-yedleri işbu kanunun himayesi altında bulunan gayr-ı menkûlün dış manzarasını bozacak şekilde tadilât yapamayacakları gibi tahribat da yapamazlar.

Bu gayr-ı menkûllerin sahipleri, malik ve vazı'ül-yedleri olan kimseler yapmak istedikleri inşaat ve tadilâta ait projeleri ilgili daire başkanlığına ibraz etmeğe ve müsaade istihsal edilinceye kadar faaliyete geçmemeğe mecburdurlar.

İlgili daire reisi azamî üç ay zarfında bu projeler hakkında karar vermek mecburiyetindedir.

8 - Yukardaki maddede zikri geçen listeye ithal edilmeyen ve tebligat dışında kalan şeyler hakkında Maarif Vekili aşağıdaki haklara sahiptir:

a - İşbu kanuna mevzu teşkil eden şeylerle âbidelerin ve şayan-ı temaşa yer-

lerin dış vaziyetlerini bozan inşaat ve amelîyelere bilâ müsaade girişilmesine mani olmak;

b - Bundan evvelki maddede yazılı ahvalde başlamış olan inşaatın tatil edilmesini emretmek,

9 - Yukarkı maddede yazılı vekâlet tedbirleri ve üç aylık müddet zarfında inşaatı başlatmayı men veya başlamış olanları tatil etmek demek olan takyidat, ilgili komisyonun nokta-i nazarı alâkadara tebliğ edilmemiş bulunursa merfu addolunur.

İlgili komisyon tasdik kararının alâkadara tebliğinden itibaren otuzuncu günü tedbir kat'iyet kesbeder.

10 - Mahallin listesinde daha evvel neşir ve ilân edilmemiş olan ve umumun büyük alâkasını celbeden eserlerden maddut olduğu evvelce tebligat suretiyle bildirilmiş olan âbideler ve saireler hakkında başlanmış olan inşaatın tatili anına kadar yapılan masrafların geri alınması için ilgililere dava açmak hakkı verilmiştir.

Masarifi Maarif Vekâletine ait olmak üzere başlamış ve tatil edilmiş olan inşaat yıktırılır.

11 - Yollar ve sarnıçlar açılması, sınaî tesisat için su isale yolları inşası halinde Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisi tatbik edilen inşaat projeleri üzerinde mesafeleri, varyantları işaret etmekle beraber kanunun himayesi altında bulunan eserlerin bu inşaat dolayısıyla zarara uğramalarına mâni olur.

12 - Mesken tevsi plânlarının tasdiki işbu kanun hükümlerine tevfikân Maarif Vekâletiyle anlaşarak yapılır.

13 - Devlet müesseselerini ilgilendiren mahallere ait olup işbu kanun hükümlerine tevfikân tatbik edilecek tedbirler Maliye Vekiliyle mutabakat halinde alınır.

Âmmenin denize ait mamelekini ilgilendiren tedbirler Münakalât Vekiliyle mutabık kalarak alınır; ancak bunlar liman inşaatına taallük ettikleri takdirde yine Münakalât Vekiliyle anlaşarak alınır.

İkamet, tedavi ve turizm istasyonları olarak tanınan mahalleri ilgilendiren tedbirler 15 Nisan 1926 tarihli ve 765 sayılı kanun hükümlerine tevfikân Halk Kültürü Vekiliyle mutabakat halinde tatbik olunur.

Ve nihayet Nafia'yı ilgilendiren hususata ait tedbirler de alâkadar idarelerle mutabık kalarak tatbik olunur.

14 - İşbu kanunun I. maddesinde zikredilen mahallerle eşya hususunda Şehir Turizm Dairesine, Âbidelerle Orta Çağ ve Modern Sanatlar Dairesi başkanlığının daha evvel muvafakatı istihsal edilmeden neşir vasıtalarıyla ilân etmek salâhiyeti verilmez.

Maarif Vekili daha evvel müsaade istihsal edilmeyen ve işbu kanuna tâbi olan eserler ve mahallerin manzarasına ve umumun serbestçe faydalanmasına mâni olan her türlü naklolunur şeylerin masrafı ilgililere ait olmak üzere, başka başka yere naklini vilâyet vasıtasıyla yaptırabilir ve bu gibi âbidelerin güzelliğini ihlâl eden inşaatın rengini tebdil ettirebilir. Bu emrin yerine getirilmemesi halinde vâli halen mer'i olan komünler ve şehirler tek metin kanununun 20. maddesi hükümlerine tevfikân emir icabatını re'sen tatbika çalışır.

15 - Ceza kanununun derpiş ettiği cezalar dışında olmak üzere vecibelere ve işbu kanunda münderiç emirlere riayet etmeyen kimse, Maarif Vekâletinin en münasip gördüğü şekilde, tabii ve şayan-ı temaşa güzellikler nef'ine olmak üzere kanun hilâfına vücude getirilen yıkmaya veya yapılan kanunsuz hareketle husule gelen zarar ve elde edilen istifade arasındaki farka müsavi bir parayı tazminat olarak ödemeye mecburdur.

Kanuna muhalif harekette bulunan kimse kendisine verilen mehil zarfında yapılan kanunsuz inşaatı yıkmadığı takdirde, Maarif Vekâleti, vâli vasıtasıyla re'sen yıktırır. Bu hususta tutulan masraf notu vekilin emriyle tahsilâta ait mer'i kanun dairesinde alâkadardan tahsil edilerek devlet veznesine yatırılır.

I. bentte yazılı tazminat fen daireleri ihtisas sahipleri tarafından ve Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Dairesi reisinin nezareti altında tayin ve tesbit edilir.

Kanuna muhalif harekette bulunan kimse Maarif Vekili tarafından tesbit edilen tazminatı ödemeyi kabul etmediği takdirde, bu tazminatın miktarı, biri Maarif Vekili, diğeri kanunsuz harekette

bulunan kimse ve üçüncüsü mahkeme başkanı tarafından tayin edilen bilirkişiler, yani üç mütchassistan mürekkep bir hey'

et tarafından tesbit edilir. Bu tesbite ait masarîf takdir edilen tazminata itiraz eden kimse tarafından peşinen ödenir.

BİBLİYOGRAFYA

L. Raggi - E. Guicciardi:

Codice amministrativo,

Padova 1938.

Âsâr-ı atika ve güzel sanat eserlerinin satışı hakkında

1) 20/Haziran/1909 tarihli ve 364 No.lı Kanun. (*Legge 20 Giugno 1909 No. 364 che stabilisce e fissa norme per l'inalienabilità delle antichità e delle belle arti*) S.1600.

2) 30/İkinci kânun/1913 tarihli ve 363 No.lı nizamnâme.

(*Regio Decreto 30 Gennaio 1913 No. 363 Regolamento per la esecuzione delle leggi relative alle antichità e belle arti*). S. 1610.

3) 11/Mayıs /1922 tarihli ve 778 No.lı kanun.

(*Legge II Maggio 1922 No. 778 Provvedimenti per la tutela delle bellezze naturali e degli immobili di particolare interesse storico*) S. 1660.

4) 2/Birincikânun/1935 tarihli ve 2081 No.lı kanun.

(*Reggio Decreto legge 2 Dicembre 1935 No 2081. Aggiornamento della legislazione relativa all'istruzione artistica e alla tutela del patrimonio artistico ed archeologico.*) S.1663

5) 1/Haziran/1939 tarihli ve 1089 No.lı Kanun.

(*Legge 10 Giugno 1939 No. 1089 Pubblicata nella gazzetta ufficiale dell' 8 Agosto 1939*).

6) Artistik ve tarihî kıymeti olan şeylerin himayesi.

(*Tutela delle cose d'interesse artistico storico*).

7) 29/Haziran/1939 tarihli ve 1497 No.lı kanun.

(*Legge 29 Giugno 1939 No. 1497 Sulla protezione delle bellezze naturali e panoramiche*)

